

TÜZE

HUKUK DERGİSİ

TÜZE HUKUK DERGİSİ

“Doğru olmanın özbelirtisi”

HUKUK TOPLULUĞU ADINA

YAYIN SAHİBİ

Ata Karadeniz

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Mert Emin Güner

YAYIN DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Didem Kayalı

TASARIM

Elanur Doğdu

YAYIN TÜRÜ

Yerel Süreli

YAYIN ŞEKLİ

3 Aylık - Türkçe

İDARE ADRESİ

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

Söğütözü Cad. No:43

Söğütözü/ANKARA

BAHAR 2024-2025

YAYIN EKİBİ

Av. Dila ÖZDEMİR

Berk Çağatay MERAL

Doğa GÜNER

Eylül ERGÜN

Gamze ÖZEN

İclal DEMİR

Mehmet Salih GÜNEŞ

Oğuz Emirhan ÖCAL

Osman TÜRKAN

Zeynep Sude GÜRDAL

Editör Yardımcıları

Adnan BİLEYEN

Elanur DOĞDU

Furkan MEHAN

Mehmet Fatih SELVİ

Değerli okurlar,

2017 yılından bu yana “doğru olmanın özbelirtisi” vizyonu ile yayın hayatına devam eden Tüze Hukuk dergisinin 15. sayısını sizlerle buluşturmaktan büyük bir gurur ve onur duyuyoruz. TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi öğrencileri olarak almış olduğumuz nitelikli eğitimin ve sosyal bilincimizin bir meyvesi olan Tüze Hukuk dergisi gerek güncel hukuki tartışma ve değerlendirmelere gerekse de alanında tanınmış hukukçuların kariyer yolculuğuna değinmesi sebebiyle kuşkusuz TOBB ETÜ Hukuk Topluluğunun en güzide eseridir.

Bu kıymetli eseri siz değerli okurlarımızla paylaşmaktan ve hatta bundan da öte sizlerle birlikte bu eseri ortaya çıkarabilmekten şeref duymaktayız. Tüze Hukuk dergisini bugünlere getiren en temel husus okurların eleştiri ve tavsiyeleri doğrultusunda herkesin katkısıyla hazırlanıyor oluşudur. Bu sebeple her daim Tüze hakkında kıymetli eleştirilerinizi dinlemekten ve desteklerinizi görmekten mutluluk duyarız.

Tüze Hukuk dergisi ekibi olarak bu görevi üstlenmekten gurur duymamızın yanı sıra bundan daha çok gurur duyduğumuz bir husus vardır ki o da saygıdeğer fakülte hocalarımızın desteğiyle bu güzide eseri siz değerli okurlara sunmaktır. Bu sebeple başta siz değerli okurlar olmak üzere fakülte hocalarımıza ve her daim destekçimiz olan TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi'ne teşekkürü bir borç biliriz.

Keyifli ve bilgilendirici bir okuma olması dileğiyle,

Mert Emin Güner

İLETİŞİM ADRESLERİ

tuzehukukdergisi@gmail.com

Instagram (@tuzehukukdergisi)

X (@tuzehukukdergi)

Yazılardaki kaynakların doğruluğundan ve

yazıların içeriğinden yazarları sorumludur. Dergide

yayımlanan yazılar kaynak gösterilerek ve

yazarından izin alınarak başka bir yerde

yayınlanabilir.

İÇİNDEKİLER

5

PROF. DR. İSMAİL KIRCA,
KARİYER RÖPORTAJI

ADNAN BİLEYEN

9

AV. MAHMUT TANAL,
KARİYER RÖPORTAJI

OĞUZ EMİRHAN ÖCAL

14

VEFAT SONRASI DİJİTAL
MECRA VE
DİJİTAL VARLIKLARIN
(DİJİTAL MİRAS)
AKİBETİ

İCLAL DEMİR

19

İNSAN HAKLARI
KAPSAMINDA MÜLTECİ
HAKLARI: KÜRESEL KRİZİN
HUKUKİ ÇERÇEVESİ VE
KORUMA STRATEJİLERİ

OSMAN TÜRKAN

23

ARAÇ KİRALAMA
SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN
UYUŞMAZLIKLARDA
GÖREV

AV. DİLA ÖZDEMİR

25

5237 SAYILI TÜRK CEZA
KANUNUNDA BİLİŞİM
ALANINDA SUÇLAR

EYLÜL ERGÜN

30

AGORA

ZEYNEP SUDE GÜRDAL

32

ADALET AĞAOĞLU LMEME
YATMAK ROMANININ AYSEL
KARAKTERİNİN SİMONE DE
BEAUVİOR FEMİNİST
FELSEFESİ ÜZERİNDEN
İNCELENMESİ

DOĞA GÜNER

34

ARTEMİSİA GENTİLESCHİ :
BU KADININ RUHUNDAN
SEZAR'IN RUHUNU
BULACAKSINIZ

GAMZE ÖZEN

37

ZAMANDAN ÖTE

MEHMET SALİH GÜNEŞ

38

AFAKİ

BERK ÇAĞATAY MERAL

Dekanımızdan

TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi öğrencilerini TÜZE dergisini çıkarmış olmalarından dolayı kutluyorum. Henüz 2009 yılında kurulan Fakültemizin öğrencilerinin her alanda kendilerini geliştirdiklerini görmekten büyük heyecan ve gurur duyuyorum.

Hukuk eğitimi veya hukukçunun eğitimi günümüzün en güncel ve önemli konuları arasında yer alıyor. Gelişen ve farklılaşan sosyal ve ekonomik yaşam, hukuk eğitimi alanında da dönüşümü gerektirmektedir. Bu anlamda hukuk eğitiminin de kitle eğitimi yerine, öğrenci ile öğretim üyesinin karşılıklı etkileşimi ile öğrencinin kendisini ifade edebilmesine olanak verecek ve yaratıcılığını destekleyecek şekilde yapılandırılması bu dönüşümü sağlamada önemli bir adımdır. Elbette bu adım, Hukuk Fakültesi kontenjanlarının olabildiğince sınırlandırılması ile atılabilir. Teorik bilgi hukuk eğitiminin olmazsa olmaz bir unsurudur. Öğrencinin derste anlatılanların yanında bu konuları gerektiğinde birden fazla kaynaktan okuyarak öğrenmesi büyük önem taşır. Bu teorik bilginin öncelikle içselleştirilmesi ardından da bu bilginin somut olaya uygulanmasını sağlayacak yöntemlerin de öğrenilmesi gerekir. İşte o zaman öğrenci hukuki sorunları analiz edebilme ve hukuk bilgisine dayanarak çözebilme yetisini elde etmiş olur.

Bu anlamda TOBB ETÜ'de öğrenciler, henüz eğitimlerini tamamlamadan gerek mahkemelerde özellikle hukuk uygulamasına yön veren Yargıtay, Danıştay, Bölge Adliye Mahkemeleri gibi yüksek mahkemelerde gerekse TOBB, Türkiye Noterler Birliği ve Baş Kamu Denetçiliği gibi kurumlarda ve avukatlar yanında uygulamanın içerisinde bulunma olanağına sahip olmaktadır. Lisans seviyesinde eğitimleri sırasında doğrudan uygulamaya katılan öğrencilerin kendilerini ifade etme becerileri artmakta ve öğrenciler "öğretirken öğren" yöntemiyle şekillendirilmiş hukuk klinikleri projelerinde de yer alabilmektedirler.

TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi öğrencilerimizden oluşan Hukuk Topluluğu, aldıkları nitelikli hukuk eğitiminin yanında sosyal, kültürel ve akademik alanlarda ulusal ve uluslararası etkinlikler düzenleyerek; bir yandan kişisel ve akademik olarak gelişmekte diğer yandan ise kendilerini ifade edebilme olanağı bulmaktadır. Bu etkinlikler arasında yer alan Tüze Hukuk dergisini çıkarmak başlı başına övgüyü hak etmektedir. Bu dergi aracılığıyla bilgilerini ve deneyimlerini paylaşan ve kendilerini daha da geliştirme yolunda ilerleyen TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi öğrencilerini candan kutluyor, başarılar diliyorum.

TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Çiğdem Kırca

Topluluk Başkanından

TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu, 10 yılı aşkın süredir TOBB ETÜ bünyesinde istikrarlı şekilde faaliyet gösteren ve ortaya koyduğu nitelikli ürünler sayesinde, Türkiye'nin hukuk alanındaki öğrenci toplulukları arasında öncü konumuna ulaşmış, başarılı bir öğrenci topluluğudur.

TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu olarak yegâne amacımız; geleceğin hukukçuları olan başta TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi öğrencileri olmak üzere tüm hukuk fakültesi öğrencilerinin akademik, sosyal, kültürel, entelektüel gelişimine ve kariyer inşasına katkıda bulunmaktır.

TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu nesilden nesle aktarılan bilgi ve tecrübe birikimi ile beraber yıllardır süregelen amacına yönelik istikrarlı çalışmaları sayesinde bugün hukuk camiasında bilinen ve değer gören kurumsal bir yapı haline gelmiştir. TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu olarak bu eşsiz başarıyı, hiç şüphesiz 10 yıldır Topluluğumuzun gelişiminin mimarı değerli öğrencilerimize, mezunlarımıza ve hiçbir zaman bizlerden desteğini esirgemeyen fakültemizin güzide hocalarına borçluyuz. Bu yazı vesilesiyle Topluluğumuzun gelişimine katkıda bulunan bütün öğrencilerimize, sevgili mezunlarımıza ve saygıdeğer hocalarımıza teşekkürü borç bilir, saygılarımı sunarım.

Her yıl Söğütözü Kampüsümüzde gerçekleşen, Türkiye'nin 70'i aşkın şehrinden gelen hukuk fakültesi öğrencilerini ve hukukçuları ağırladığımız ve onlarla beraber birçok farklı hukuk alanında ve mesleğinde saygın kariyere sahip hukukçuların tecrübelerini dinleme fırsatı bulduğumuz topluluğumuzun marka etkinliği haline gelen, bu yıl 10.'sunu düzenleyeceğimiz "Hukukta Kariyer Günleri Etkinliği" ile beraber şu anda okumakta olduğunuz TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu'nun İncisi, resmi yayın organı Tüze Hukuk Dergisinin, Topluluğumuzun öncü niteliği ve kurumsallığını oluşturan yapıtaşları olduğunu söyleyebiliriz.

Dergimizin bu değerli sayısında emeği geçen bütün saygıdeğer yazarlarımıza ve yayın ekibimize, Topluluğumuzun Yönetim Kurulunu ve sevgili üyelerimizi temsilen teşekkürü borç bilir, saygı ve sevgilerimi sunarım. Kıymetli emeklerle ortaya çıkan bu seçkin eseri okuyan, konuşan ve tartışan, bu suretle Tüze Hukuk Dergisi'nin hazinesine değer katan bütün okurlarımıza teşekkür ediyor, keyifli okumalar diliyorum.

TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu Başkanı
Ata Karadeniz

Topluluk Eş Başkanından

Her dönem TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu olarak çıkarmış olduğumuz, topluluğumuzun resmi yayın organı olan Tüze Hukuk Dergimizin yeni sayısı ile karşınıza çıkmanın mutluluğu ve haklı gururu içerisindeyiz. 2017 yılından beri; öğrencilerimiz, mezunlarımız ve değerli hocalarımızın desteğiyle bugünlere getirdiğimiz Tüze Hukuk Dergisi, bu sayısı ile birlikte her zaman olduğu gibi hukuk dünyasına değer katma yolunda istikrarlı bir şekilde ilerliyor.

Gözbebeğimiz Tüze Hukuk Dergisi vesilesiyle hukuk literatürüne katkı sağlayan yazılarımız, röportajlarımız ve kültür-sanat kimliğimizi ön plana çıkardığımız şiirler aracılığıyla yeni okuyucularımız ile buluşmak, bizleri son derece heyecanlandırıyor ve adeta yeni projeler yapmak adına bir motivasyon kaynağı haline geliyor. Tüze Hukuk Dergisi için gâyemiz; bu kıymetli çalışmaları, mümkün olduğunca fazla okurla buluşturmak ve Tüze ruhunu istikrarlı bir şekilde koruyarak hatırlanmasını sağlamaktır.

Bizler, TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu yönetim kurulu üyelerimiz ile birlikte Cumhuriyetimizin temel yapı taşları ışığında hareket ediyor ve "Türk Milleti çalışkandır" düsturuyla elimizi taşın altına koymaktan geri durmuyoruz.

TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu olarak, fakültemizden almış olduğumuz vizyon ve misyonu daha da ileriye taşımak amacıyla ülkemizin hemen hemen her noktasından katılım sağlanan marka etkinliğimiz Hukukta Kariyer Günleri başta olmak üzere; akademik, kültürel ve sosyal etkinliklerimiz ile pek çok alanda faaliyet göstererek üniversitemizi, fakültemizi ve topluluğumuzu tanıtmak; bunun yanında TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu Ailesi'ne değer katma yolunda emin adımlarla ilerliyoruz.

Sözlerimi bitirirken bu zamana kadar TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu'na desteklerini esirgemeyen kıymetli hocalarımıza, yönetim kurulu üyelerimize ve topluluğumuzun her bir ferdine emeklerinden dolayı teşekkür etmek istiyorum. Önceki dönemden almış olduğumuz bu değerli bayrağı bizden sonra gelecek arkadaşlarımıza lâyıkıyla taşıyabilmek ümidiyle.

Hukuk'la kalın, Tüze'yle kalın...

TOBB ETÜ Hukuk Topluluğu Eş Başkanı
Emre Yener

KARİYER RÖPORTAJLARI

Görevimizi yaparken kimseye, ne müvekkile, ne hakime, hele ne iktidara tabiyiz. Bizim aşağıımızda kişilerin varlığı iddiasında değiliz. Fakat hiçbir hiyerarşik üst de tanımıyoruz.

En kıdemsizin en kıdemliden veya isim yapmış olandan farkı yoktur. Avukatlar tarih boyu köle kullanmadılar ama hiçbir zaman efendileri de olmadı!
- MOLIÈRE -

Hocam, öncelikle teşekkür ederiz röportaj teklifimizi kabul ettiğiniz için. Öncelikle şöyle başlamak istiyorum. Bize biraz kendinizden ve Ticaret hukukuna ilginizin nasıl başladığından bahsedebilir misiniz?

Bu görüşmeyi memnuniyetle kabul ettiğimi belirtmek isterim. Kendi hakkımda şunları söyleyebilirim. 1982 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine girdim ve 1985-1986 eğitim-öğretim yılında mezun oldum. Ticaret hukukuna ilgim de şöyle başladı. Mezun olduktan sonra hemen ilgili kitapları temin edip hakimlik sınavına çalışmaya başladım. Meslek seçimi konusunda o zamanın şartlarında aklımda başka bir seçenek yoktu. Yakın çevrem içinde avukatlık mesleğini icra edenler de olmadığı için doğrusu avukatlık yapmayı düşünmemiştim. O zamanlarda hukuk fakültesi mezunları için tercih edilecek mesleklerin başında hakimlik ve savcılık mesleğinin geldiğini söylemek abartı olmayabilir. Hakimlik sınavına çalışırken yüksek lisans sınavından haberdar oldum. Kötü bir öğrenci sayılmazdım, mevcut ortalama esas alındığında notlarım da fena değildi. Özel hukuk yüksek lisans sınavına girdim ve kazandım. Yine hakimlik savcılık sınavlarına çalışırken bir yandan da yüksek lisansa başladım. O sırada araştırma görevliliği sınavları ilan edildi. Arkadaşların da teşviki ile o sınava girdim ve ticaret hukuku araştırma görevlisi oldum, böylece ticaret hukukuna yönelmiş bulundum. Dolayısıyla çok önceden

Prof. Dr. İsmail KIRCA, Kariyer Röportajı

Röportajı Yapan: Adnan BİLEYEN

plânlanmış bir kariyer değildi, zamanın şartları beni bu yola girmeye itti diyebilirim, aslında biraz da sonbahar yaprağı gibi!

Mesleğe giriş sürecinde tesadüflerin etkili olması pek övünülecek bir şey değil aslında. Çünkü bir ülkenin gelişmişliği aynı zamanda insanların öğrenim sırasında geleceğe ilişkin kariyer plânlaması yapabilmesinde, o ülkenin öğrencilerine böyle bir ortam yaratabilmesinde kendini gösterir. Doğal olarak meslek konusunda gelişmiş ülkeler daha fazla seçenek sunar vatandaşlarına. Dolayısıyla prensip olarak istemediği bir mesleği yapmak zorunda kalmaz insanlar. Bu söylediklerim meslekleri icra ederken bulunulan ortamın kalitesi ile meslek sahiplerine sunulan imkânlar için de geçerlidir şüphesiz! Bu arada öğretim üyesi olmaktan memnun olduğumu ve bu mesleği keyifle icra ettiğimi belirtmek isterim.

Akademisyenlik olmasaydı hakimlik mesleğini icra edecektim büyük bir ihtimâlle. Esas itibarıyla kolay değildir hakimlik mesleğini icra etmek. Aslında hukukla

İlgili tüm meslekler saygın mesleklerdir, öyle olmalıdır, şüphesiz bu konu biraz da toplumun hukuka verdiği önemle de ilgili! Hâkimlik mesleği de çok ama çok saygın bir meslektir, her meslek gibi hakimlik mesleğinin de hakkını vererek icra etmek lâzım! Hakimlik mesleğinin icrasında hâkimin tarafsız ve bağımsız, doğru, güvenilir, dürüst olması, belirli bir olgunluk seviyesine ulaşması ayrı bir önem taşımaktadır. Çok saygı duyduğum, benden yaşça büyük, artık emeklilik hayatı yaşayan yüksek yargı hâkimleri mesleklerini icra için gittikleri yerlerde el üzerinde tutulduklarını, çok saygı gördüklerini, kendilerinin de bu saygıya lâyık olmak, haklarında en ufak bir şüphe oluşmaması için mesleki ve özel yaşamlarında çok titiz davrandıklarını söylerlerdi. Hatırlayabildiğim kadarıyla avukatlık için günümüzdeki kadar olumsuz şeyler söylenmezdi, avukatlık mesleğinin o zamanlarda günümüzdekine nazaran daha itibarlı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır sanırım! Gerçi ülkemizde son yıllarda hukuka ve hukukçuluk mesleğine eskisi kadar önem verilmediğini, bunların itibarında düşüş yaşandığını yayınlanan istatistiklerden görebiliyoruz.

Demem odur ki, bir ülkede hukuk eğitimi olsun, başka bir lisans eğitimi olsun, mezunlarına ne kadar çok çeşitli meslek edinme imkânları ve mesleğini icra ederken ne kadar iyi ortam ve imkân sunulursa insanlar mesleklerini daha rahat ve keyifli yapabilecekler, böylece daha huzurlu bir toplum olacaktır. Ülkemizde şahsım da dâhil birçok insan için bu türden seçeneklerin ve imkânların varlığından söz etmek mümkün değildir; birçok durumda plânlı tercihlerimizden çok mevcut şartlar mesleki yaşamımızın yönünü belirlemektedir!

Hocam peki bu yolda yani akademik kariyerinizde sizi bu şekilde yönlendiren, etkileyen bir unsur ya da kişi oldu mu?

Akademik kariyeri seçerken özellikle lisans öğrenimi sırasında gerçeklerle örtüşüp örtüşmediğinden bağımsız olarak doçentler ve profesörler hakkında zihninizde oluşturduğumuz olumlu imaj etkili olmuş olabilir. Bu imaj gereği bir doçent, profesör tabii ki mesleğinde iyi olmak zorundadır, zaten işinin gereği budur ve aksi düşünülemez ama bu imajın ötesinde

akademisyenin insani açıdan belirli bir olgunluk seviyesinde sahip olduğunu, dolayısıyla akademisyenliğin saygın bir meslek olduğunu düşünüyorsunuz. Eskiden hem sahip olduğu standartlar hem bugüne nazaran sayıca azlığı sebebiyle akademisyenlik çok saygın bir meslekti. Hatta yanlış hatırlamıyorsam bir üniversite senatörünün vefat haberi radyoda yayınlanırdı. Zaten üniversite sayısı da azdı. Kısacası biraz önce akademisyenliği mesleğine giriş sürecindeki tesadüfler yanında akademisyenlik mesleğinin itibarı, akademisyenler hakkında zihnimde oluşturduğum olumlu imaj da bu mesleği seçmemde bir ölçüde etkili olmuştur.

Akademisyenliğin itibarlı bir meslek olduğundan bahsettiniz. Bu yolu tercih etmek arkadaşlarımız var. Bu öğrenciler için ne gibi önerilerde bulunmak istersiniz?

Her meslek gibi akademisyenlik de fedakârlığı gerektiren bir meslek. İcra tarzı bakımından akademisyenliğin başka mesleklerden farklı yönleri var. Örneğin birçok meslekte mesai kavramı vardır, sabah belli bir saatte gidersiniz işyerinize, akşam dönersiniz, hafta sonları dâhil geriye kalan zamanınız size aittir. Akademisyenlikte çalışma zamanı konusunda böyle kesin sınırlar koymak mümkün değil, hafta sonu, akşam ve gece dâhil günün her saatinde çalışmaya hazır olmanız gerekebilir. Bazı dönemlerde daha yoğun çalışırsınız, meselâ tezlerin yazımı aşamaları ile doçentliğe hazırlık dönemleri bu türdendir. Ama akademisyenliğin olumlu yönleri de vardır. Özellikle belirli bir yaştan, belirli bir unvanı elde ettikten sonra daha bağımsız çalışma, zamanınızı bizzat ayarlama imkânına kavuşursunuz. Bu da iyi bir şeydir. Yani insanın kendi zamanını, ne zaman çalışacağını, ne zaman çalışmayacağını ayarlama imkânına sahip olması da önemlidir; doğrusu bunun faydalarını gördüm. Yalnız bu söylediklerimden belirli bir aşamadan sonra akademisyenin akademik faaliyetini bir kenara bıraktığı anlamı çıkmasın, aksine belirli bir tecrübe birikimden sonra akademisyen daha çok çalışmalı, daha çok üretmelidir, aslında akademik faaliyet hayat boyu sürer ve keyifli bir faaliyettir.

Unutmadan söylemek isterim ki akademisyenlik oturup sakın bir şekilde çalışmayı gerektiren bir meslektir. Yine akademisyen bilgi üretmelidir. Bilgi üretmek sakın bir kafaya sahip olmayı gerektirir. Durup düşünmeyi gerektirir. Düşünmek için durmak gerekir, sükûnet gerekir, sabır gerekir. Aksi takdirde bilgi üretmeniz mümkün olmaz.

O yüzden çok enerjiniz var ve yerinde duramıyorsanız, hiperaktif denilen bir yapınız varsa akademisyenlik mesleğini yapmak zorlaşabilir. Çok yetenekli, çok zeki

olabilirsiniz ama yerinde duramayan olarak tarif edeceğimiz kişilerin bu mesleği yapmasının doğru olmadığı fikrindeyim; yazık olur kendisine! Bu türden özelliğe sahip kişilerin örneğin müvekkil, büro, adliye arasında koşturmaktan, avukatlık mesleğini icra etmekten keyif alacağını sanıyorum. Meselâ son derece beyefendi bir kişi olarak bildiğim ve takdir ettiğim mevcut baro başkanının bir defasında “bürodan adliyeye giderken, adliyede bulunmaktan bir heyecan duyuyorum, keyif alıyorum” dediğini hatırlıyorum. Kuşkusuz avukatlık mesleğinin de kendine özgü zahmetleri ve sorunları var. Müvekkil ile yaşayacağınız sorunlar, mahkemeler ve icra daireleri ile yaşayacağınız sorunlar bunlar arasında sayılabilir.

Hocam, eğer geçmişe dönebilseydiniz kişisel hayatınızda, mesleki hayatınızda bugünden farklı olarak ne yapmak isterdiniz?

Biraz acımasız bir soru. Tabii buna verilebilecek klasik cevaplar vardır. Örneğin “dün dün de kaldı cancağızım, bugün yeni şeyler söylemek lâzım.” deyip geçiştirebiliriz. Hayatta her şey istediğim gibi oldu diyen birisine pek nadir rastlanır sanıyorum. Hayatta az ya da çok aksaklıklar olur. Bu işin tabiatı gereğidir. Bazı tercihlerimiz isabetli olmayabilir. Bu türden şeyler normaldir.

Örneğin bazen “acaba üniversiteyi yurtdışında mı okusaydım?” diye düşünmüşümdür. Üniversiteye giriş yaşlarında böyle bir bilince sahip olmadığımı da belirtmeliyim. Bu türden düşünceler ülkemizin içinde bulunduğu ortam sebebiyle aklıma geliyor muhtemelen!

Hukuk fakültesini de tesadüfen kazanmış birisiyim. Daha çok matematik alanında çalışmak istiyordum. Bir öneri üzerine hukuk fakültesi tercihinde bulunduğumu hatırlıyorum. Yani bu tercihimin bilinçli bir tercih olduğunu iddia edemem. Ama sonradan gördüm ki hukuk ile matematik arasında çok yakın bir ilişki var. Sanıyorum bu konuda hayatı Akıl Oyunları filmine konu olan John Nash’e ait bir söz var: “İyi matematik bilmeyen toplumlarda adalet yoktur!” Dolayısıyla iyi matematik bilen toplumlarda adalet daha büyük değer verilir, adalet daha iyi tesis edilir, demek istiyor John Nash. Bu söz bence de doğrudur. Çünkü hem matematikte hem hukukta mantık çok önemlidir. Mantıklı insanların muhakeme yeteneği diğer insanlara göre daha iyidir. Hangisi olursa olsun hukukla ilgili

meslek icra edenler arasında muhakeme yeteneği iyi olanların doğru sonuca ulaşmaları ihtimâli yüksektir. Muhakeme yeteneği iyi olanlar olaylar arasındaki bağlantı doğru kurabilir. Geçen günlerde okudum, bir matematik profesörüne “iyi matematikçi olmak için ne yapmak lazım gelir?” sorusunu yöneltmişler, “bol bol roman okuyun, klasikleri okuyun böylece olaylar arasındaki bağlantıyı daha iyi kurarsınız” gibi bir cevap vermiş. Demek ki doğu ve batı klâsikleri başta gelmek üzere bol bol roman okumak muhakeme yeteneğini geliştiriyormuş! Evet, okumak muhakeme yeteneğini geliştirir.

Sonuçta akademisyenlik mesleğini icra etmekten memnun olduğumu söyleyebilirim. Ayrıca avukatlık mesleği biraz daha dışa dönük bir kişilik sahibi olmayı, sosyal yönün çok güçlü olmasını, insan ilişkilerinde oldukça esnek olmayı, müvekkilleri idare etmeyi vs. gerektiriyor sanırım. Bu türden kişilik özelliklerine sahip olanların avukatlık mesleğini tercih etmelerinde fayda var. Şahsen hukuki konularda danışmanlık yapmak veya benzeri bir faaliyette bulunmak benim karakterime uygun düşmekle birlikte, müvekkillerle ve mahkemelerle olan ilişkilerde fazla başarılı olabileceğimi iddia edemem.

Hocam, mesleki itibar konusunda hukuk mesleklerinin itibarının geçmişe göre azaldığını söylediniz. Bunu tekrar artırmak adına biz neler yapabiliriz? Genç meslektaşlarınız neler yapabilir?

Bu sadece sizin yapabileceklerinizle sınırlı bir şey değil. Bu konuda çözüm aramak için sosyal olayların sebeplerini iyi araştırmak lazım gelir. Bunun da tek bir sebebi olmaz. Genelde birden çok sebebi vardır. O sebepleri ortadan kaldırmak gerekir. Benim de bu sebepleri tek tek saymam mümkün değil ama aklıma gelenleri söyleyebilirim. Her şeyden önce bu kadar hukuk fakültesi olmaz. Gerçi bu söylediğim sadece hukuk fakülteleri için değil başka fakülteler için de geçerli. Doktorlar da bu kadar çok tıp fakültesi olmamalı diyorlar. Ne kadar olur diye sorarsanız, bu sorunun cevabını bilim ve akıl verecektir. Sanırım ülkemizin kaç tane hâkime, kaç tane savcıya, kaç tane avukata vs. ihtiyacı olduğu tespit edilecek ve buna göre plân yapılacaktır. Plân olmadan olmaz. Yani hesabını kitabını yapmadan sübjektif kararlarla belirlemek doğru değil. Ayrıca eğitim ve öğretim için yeterli öğretim üyesine,

kütüphane başta gelmek üzere fiziki altyapıya vs. de ihtiyaç var. Buna öğrenci kalitesini de eklemek isterim.

İkincisi, hukuk biraz itibar kaybetti. Hukukun üstünlüğü prensibini her hâl ve şatta korumak, bu ilkenin üzerine titremek lâzım! İnsanoğlu daha çok gayri adil olduğunu düşündüğü bir durumla karşılaşınca hukukun önemini fark ediyor. Oysa öyle olmamalı. Toplumun bilinç düzeyi öyle olmalı ki, toplum aslında kendisi için gerekli olan bir hususu daha o husus yok olmadan, o eksiklik ortaya çıkmadan hissedebilmeli. Adaletsiz bir durumla karşılaşmadan da adaletin önemini bilebilmeliyiz. Hukukun üstün kılınması hem hukukçulara hem ülkeye itibar kazandırır, bu evrensel olarak böyledir. Bunun için ihtiyaç duyulduğundan fazla hukuk fakültesi olmamalı, her bir hukuk fakültesi öğretim üyesi kadrosu, fiziki altyapısı vb. bakımdan birbirinden çok farklı olmamalı, birbirlerine denk olmalı; hâkim ve savcı alımında liyakat esas alınmalı vs.

Hocam film izlemeyi çok sevdiğinizden daha önce derslerde bahsetmişsiniz. Sizi en çok etkileyen en sevdiğiniz filmler hangileridir?

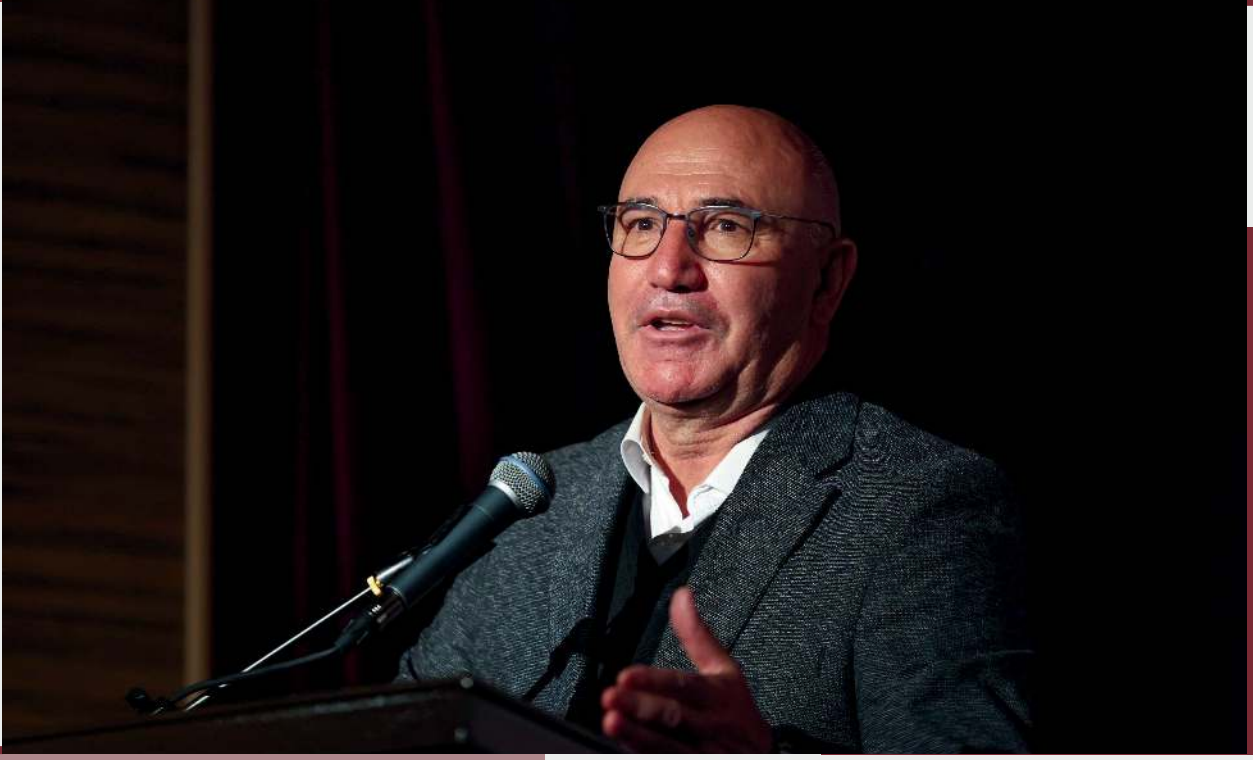
“En” ifadesinden çekinirim! Bunu ben de bazen kullanırım ama mümkün olduğunca “en”leri bırakmak lazım, zira hayatı zorlaştırıyor, “en” olmayan şeylerden de keyif almasını öğrenmeliyiz! Son yıllarda sinemaya film izlemeye daha seyrek gittiğimi söyleyebilirim ama lisansta haftada iki kez gittiğimi hatırlıyorum. Sinemaya öyle bir bağımlılığım vardı. Hatta bir defasında ertesi gün ara sınavı yapılacak ceza hukuku özel hükümler dersinin notlarıyla gitmiştim, film arasında notlara bakacağımı, böylece vicdanımı rahatlatacağımı düşünmüştüm sanırım! İlk aklıma gelen ve etkilendiğim bazı filmleri sıralayayım: “Yeşil Yol”, “Akıl Oyunları” “Babam ve Oğlum”, “The Godfather”, “İyi, Kötü ve Çirkin”, “Buz Devri”, “Eşkiya”, “Müslüm”, “Bülbülü Öldürmek”.

Hocam son olarak bizlere ne gibi tavsiyelerde bulunursunuz? Bir son mesajınız var mı bizlere?

Farklı konularda tavsiyeler olabilir. Her şeyden evvel hepimiz her yaşta bazen canımızı sıkan karamsar durumlar içinde olabiliriz ama onlara takılmamak lazım gelir. Her zaman uzun vadeli düşünmekte fayda var. Böyle düşünerek engelleri aşabilecek iradeye sahip olmamız lazım gelir. Geleceğe yönelik umutlarımızı muhafaza etmeliyiz. Ama bunları yapabilmek için de çalışmak gerekir. Ülke insanı olarak hepimiz çok çalışmalıyız. Hangi mesleği icra edersek edelim o mesleğin hakkını vermeli, o mesleğin gereğini yerine getirmeliyiz. Ülkemiz ancak böyle gelişebilir. Bulunduğunuz topluma, ülkemize en büyük hizmet, mesleğimizi en iyi şekilde yapmakla olur, sloganla olmaz!

Az önce de konuştuk, kendi mizacınızı ve özelliklerinizi hesaba katarak hangi mesleği yaparsanız daha mutlu olacağınıza iyi karar veriniz. Hâkimlik mesleğine uygunum diyorsanız o alana yöneliniz. Ama hâkimlik mesleğine uygun olmadığınızı düşünüyorsanız şu ya da bu sebepten dolayı, hatta ailenin zorlaması ile dahi olsa bu mesleğe yönelmeyiniz. Mutlu olacağınız bir iş yapın. Gerçekten insanın işinde mutsuz olması demek hayat boyu mutsuz olması demektir. Avukatlığı seviyorsanız onu yapınız. Avukatlık mesleğine yönelirken bu meslekte tutunup tutunamayacağınız konusunda endişe taşıyabilirsiniz. Unutmayınız ki hâlihazırda takdir ettiğiniz avukatların da mesleklerinin başında benzer endişeleri olmuştur. Zamanla işlerin daha iyi olabileceğini aklınızdan çıkarmayınız. Mesleğinizde karşılaştığınız engeller sizi yolunuzdan alıkoymasın, aksine engelleri aşma iradenizi güçlendirsın.

Sizlere ve diğer müstakbel meslektaşlarıma şimdiden mesleki ve özel yaşamlarında başarı ve mutluluklar dilerim!

Av. Mahmut TANAL Kariyer Röportajı

Röportajı Yapan: Oğuz Emirhan ÖCAL

Bu röportajı okuyacak genel okuyucularımız için genel olarak kendinizden bahseder misiniz, Mahmut Tanal kimdir?

1 Ocak 1961 tarihinde Şanlıurfa ilinin Bağçecik köyünde dünyaya geldim. Babam bir çobandır ben ise çoban Mustafa'nın oğluyum. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimimi yatılı okullarda tamamladım. O dönem devlet bize aylık maaş verirdi. Aramızda ekonomik durumu iyi olan çocuklar olmakla birlikte bizim gibi yoksul olan çocuklar, öğrenciler de vardı. O dönemlerde kantinden herkes çikolata, çekirdek, sakız alırdı fakat biz alamıyorduk. Sosyal devlet ilkesi gereğince o dönem devlet bu eşitsizliği ortadan kaldırmak amacıyla bu maaşları verirdi. Okul yatılı olduğu için dini ve milli bayramlarda evimize gidecek paramız da olmazdı, biz de maaşlarımızı biriktirip o parayla memleketimize gidip gelirdik. İlkokulun ardından Öğretmen Okulu sınavlarına girdim ve Diyarbakır Ergani Öğretmen Okulunu kazandım. Nasıl şu an Robert Kolejleri varsa o dönemde de Diyarbakır Maarif Koleji vardı yani Robert Kolejinin, Tarsus Amerikan Kolejinin bir muadiliydi bu okul. Eğer öğretmen okulu sınavını kazanırsanız Maarif Kolejine ücretsiz kayıt olabiliyordunuz, ben maarif kolejini de kazanmıştım fakat Maarif kolejinin kayıtları daha önce kapanıyordu ve Öğretmen Okulunun sınav sonuçları sonradan açıklanıyordu. Eğer önceden Maarif Kolejine kaydolsaydım ve öğretmen okulunu kazanamamış olsaydım kayıt ücreti yanacaktı, o dönem zaten babamın öyle bir ekonomik durumu olmadığı için Maarif Kolejine değil Öğretmen Okuluna kayıt oldum.

Ardından İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni kazandım. Fakültede okurken işportacılık yapardım. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde, Eminönü ve Karaköy gibi yerlerde işportacılık yaparak okudum. Hayalim akademide ceza hukuku alanında asistan olmaktı. Fakat o dönem rahmetli Erol Cihan hocamıza bu hedefimi söylediğim zaman "Baban ne iş yapar?, Gelirin var mı?" gibi sorular sordu. Bunun ardından yalnızca buradaki asistanlık maaşıyla akademik çalışma yapamayacağımı ekonomik açıdan güçlü olmam gerektiğini belirtti. Ardından düşünüp avukatlık yapmam gerektiğine karar verdim ve avukatlığa döndüm.

Beni Hukuk Fakültesine sevk eden bizim dönemimizin oldukça popüler şarkılarından birinde geçen “Deniz mahkemeye düşmüş avukatı ben olayım.” dizesiydi. Bu parça beni hukuk fakültesine sevk etti ve bir daha dünyaya gelsem böyle bir şansım tekrar olsa yine neyi seçerdiniz dersiniz yine Hukuk Fakültesini seçerdim. Şunu da söylemeden geçemeyeceğim çoban Mustafa’nın oğlu Mahmut Tanal Atatürk Cumhuriyetinin yarattığı fırsat eşitliği olmasaydı bugün ne avukat olabilirdi ne de milletvekili. Dolayısıyla ben bunları Atatürk Cumhuriyetine ve Atatürk Cumhuriyetinin yarattığı fırsat eşitliğine borçluyum. Atatürk Cumhuriyeti “kimsesizlerin kimsesidir”, o cumhuriyet benim cumhuriyetimdir. Eğer o Atatürk Cumhuriyeti olmasaydı benim dört seçeneğim olurdu ya köyde çoban olurum ya cezaevinde olurum ya dağda eşkiya olurum ya da mezarda olurum. İşte bu yüzden Atatürk Cumhuriyetinin kıymetini fırsatlar eşitliğinin kıymetini bilmek lazım.

Geçmişte serbest avukatlık mesleğini yapan biri olarak fakülteden mezun olduktan sonra ne yapacağı konusunda kararsız kalan öğrencilere ne tavsiye etmek istersiniz?

Bir yabancı dili mutlaka ama mutlaka öğrenmelerini tavsiye ederim. Öğrencilik dönemimde ben bunu yapamadım ama kesinlikle yapılması gerekli. Yabancı dil olmazsa olmazdır bu işin. Gelişmek için, ilerlemek için, önümüzdeki engelleri kaldırmak için, araştırmak için, inceleme yapmak için, bir yabancı dili öğrencilerin mutlak suretle öğrenmelerinde fayda var. Meslekle ilgili ise şunları söylemek isterim aslında hukuk meslekleri iş itibarıyla çok geniş alanlara açılan bir meslek kolu. Emniyet sınavlarına girip emniyet müdürü olunabiliyor, noter olunabiliyor, avukat olunabiliyor, hakim-savcı olunabiliyor, müfettiş olunabiliyor, kamu kurumlarında kurum avukatı olunabiliyor, üniversitelerde akademisyen olunabiliyor. Bu sebeple kararsızlık yaşayabiliyor insan ancak bana göre bir hukukçu kararsız olamaz. Ben bir hukukçunun kararsızlık duymasından şüphe duyarım. Hukukçu bir defa net olmalıdır. Biz hukukçuklar “kanunlar belirsiz olmamalı” deriz. O halde hukukçu da belirsiz veya kararsız olmamalı. Kararsız olan bir hukukçu rotasını kaybetmiş olan bir gemiye benzer, yani rüzgar nereye götürürse oraya gider oysa bir hukukçu rüzgara karşı sürekli kürek sallayan, rüzgara karşı yürüyen ve o yürüyüşünden ödün vermeden güce karşı sürekli hukuk yolunu, adalet yolunu, demokrasi yolunu, özgürlükler yolunu arayan kişidir.

Meslek hayatınız boyunca karşılaştığınız heyecan verici bir olay varsa paylaşabilir misiniz?

Bir gün Adana'dan dönüyordum. O dönemler avukattım ve bir duruşma için Adana'ya gitmiştim. Yol da biraz dağlık bir yoldu. Adana Pozantı'yı geçince dağların da olması sebebiyle yokuşun akabinde rampa aşağı hızla inişe başladım ve o anda karşımdaki radara yakalandım. O dönemler de radar en kuytu, en gizli yerlere konulurdu. Böyle şimdiki gibi 50 – 100 metre öncesinden “radar kontrolü vardır” yazmazdı. Ben de “siz sırf ceza kesmek için burada pusu kurmuşsunuz. Devlet pusu kurmaz, devlet şeffaf olur.” dedim. Gidip bunun üzerine dava açtım ve o davayı da kazandım. O davadan sonra artık “radar kontrolü vardır” gibi ibareler konulmaya başlandı. Yani aslında bu tarz uyarı levhalarının mucidi Mahmut Tanal'dır.

Meclisteki hukukçu milletvekili sayısını yeterli buluyor musunuz sizce mecliste hukukçu milletvekili kontenjanı olmalı mıdır?

Şu anda 600 milletvekili var ve bunlardan 122 tanesi hukukçu. Bence bu kadarı yeterli hatta fazladır. Kontenjan olmalı mıdır dersiniz elbette ki hayır. Keşke mevcut olanlar yeteri kadar çalışabilse. Türkiye nüfusuyla Almanya nüfusunu karşılaştırdığımız zaman Türkiye'deki milletvekili sayısı çok daha fazladır. Bir defa hukukçular siyasi partilerinin genel başkanları veya partilerinin söyledikleriyle doğruları karşılaştırdıklarında uyumsuzluk görürlerse doğrudan yana tavır koymalıdır. Ama görebildiğimiz kadarıyla maalesef durum böyle değil. Moliere'in çok güzel bir sözü var ki şu şekilde; "Görevimizi yaparken kimseye, ne müvekkile ne hakime hele ne iktidara tabiyiz. Bizim aşağıımızda kişilerin varlığı iddiasında değiliz fakat hiçbir hiyerarşik üst de tanımıyoruz. En kıdemsizin en kıdemliden veya isim yapmış olandan farkı yoktur. Avukatlar tarih boyu köle kullanmadılar ama hiçbir zaman efendileri de olmadı". Moliere'in bu sözlerini aslında her hukukçunun kendi hayatına naksetmesi lazım. Lakin maalesef bunu uygulamıyorlar. İşte Türkiye Büyük Millet meclisi'nde olan avukat arkadaşlarımız bu ilkeyi ihlal ediyorlar. Eğer bu ilkeyi uygulamış olsalardı bugün Türkiye Büyük Millet Meclisi çok daha farklı bir durumda olurdu. Yani hukukun güvencesi hukukçular olmalıdır. Temel hak ve özgürlüklerin güvencesi hukuk devletidir ve hukuk devletini de en şiddetli şekilde isteyecek olan hukukçulardır. Ama bunu Türkiye Büyük Millet Meclisinde maalesef göremiyorum.

Türkiye'deki hukuk sistemini yeterli buluyor musunuz? Geliştirmek için önerileriniz varsa nelerdir?

Türkiye'deki hukuk sisteminden kastınız kanunlarsa eğer, mevcut olan kanunlarımız Avrupa Birliği ülkelerinin çoğundan daha ileride. Lakin önemli olan uygulamamız var mı? Maalesef fiili uygulama yok yani uygulama noktasında yetersiziz. Teoride iyiyiz ama uygulamada maalesef yokuz. Mevcut olan anayasa rafa kalkmış yani kanunlar uygulanmıyor. Anayasanın içinden pratik bir örnek vermek gerekirse "Kamu hizmetine girme hakkı" başlıklı 70. madde gayet yerinde olacaktır. Hizmete alınmada görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilmez diyor 70. madde, yani "liyakat" diyor. Ancak gelin görün ki Türkiye'de sözlü mülakatlarla kayırmalar uygulanıyor, eşitsizlik yaratılıyor. Bu eşitsizlik bu liyakatsizlik nedeniyle adaletsizlik oluyor ve bu sebeple kanunlar verimli, faydalı olamıyor. Mesela Anayasamızın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı çok güzel bir 5. maddesi var. Maddede sayılanlardan bazıları şunlar: demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devletinin adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik, sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak. Şimdi dönüp baktığımızda bu madde sizce uygulanıyor mu? Kanunlarımız var ama maalesef uygulanmıyor. Mevcut olan hukukumuzda anayasa ve kanunlar uygulanıyor olsa hiçbir sorun yok lakin uygulamada büyük sıkıntılarımız var.

Hukukçu olmanızın, hukuk fakültesinden mezun olmanızın milletvekilliğinize katkısı oldu mu? Şu an fakülte­deki yıllarınıza geri dönebilseydiniz yapardım veya yapmazdım dediğiniz şeyler var mı?

Eğer bir daha fakülteye dönmüş olsaydım ilk işim yabancı dil öğrenmek olacaktır bunun yanı sıra bir de müzik aleti çalmayı öğrenmek olacaktır. Fakülteye geri dönme şansım olsaydı bunları öğrenmek isterdim.

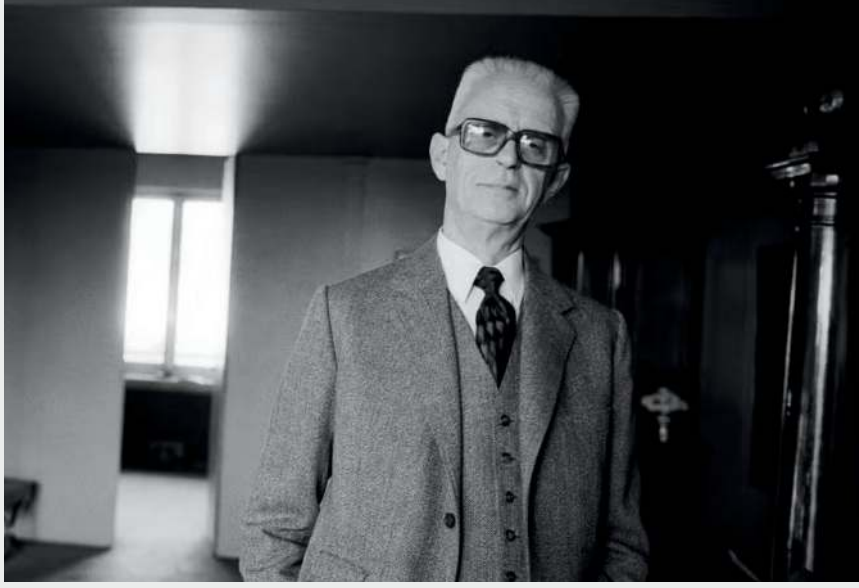
“Hukuk fakültesinin milletvekilliğine etkisi var mı?” sorusuna gelecek olursak, hukuk zaten doğası gereği, sürekli araştıran, sorgulayan çözüm arayan bir alan olduğu için faydası elbette var. Belki başarılı olmamın arkasında da hukukçu olmam vardır. Zira dünyayı yöneten yöneticilerin çoğu hukukçudur. Hukukçu aynı zamanda da verilen bilgiyle yetinmeyen, araştıran, sorgulayan şüphey­le bakan kişi olduğu için doğru yolu da bulan kişi olur. Elbette benim gerek milletvekilliğinde gerekse de siyasette başarılı olmamdaki katkının en büyüğü hukukçu olmamdandır.

Son olarak bu röportajı okuyacak olan tüm hukuk dergisi okuyucularına neler söylemek istersiniz?

Okumaktan bıkmasınlar, araştırmaktan bakmasınlar, sorgulamaktan da bıkmasınlar. Biz hukukçular için okumak ayrı bir dünyadır. Her bir dergi, her bir kitap, her bir gazete ayrı bir dünyadır. Hukuk mesleğine yeni adım atacakların veya adım atmış olanların kendi mesleki dergilerini bir başucu kitabı gibi yanlarında bulundurmalarında fayda var. Çünkü bu eserlerde bize ışık tutacak, uf­kumuzu geliştirecek ve bize doğru bildiğimiz yanlışları göstererek bizleri yargılardan kurtaracak bilgiler ve metinler vardır. Hatta bu açıdan ben TÜZE Hukuk Dergisi’ne baktığım zaman sadece hukuk değil kültür ve sanat alanının da olmasını çok çok beğendim, sizleri kutluyorum. Yani çok yönlü bir dergi ve ayrıca bazı dergilerde olduğu gibi fotoğrafların yoğun olduğu bir dergi değil daha çok metin ve resimlerin dengeli, ahenkli kullanıldığı bir dergi olarak görüyorum. Onun için bu denli ayrıntılı bir dergide emeği geçen tüm arkadaşlarımıza minnettarım. Biz de takip edeceğiz bu dergimizi. Derginizde Mahmut Tanal olarak kendi adıma dikkate alacağım çok şey görüyorum baktığım kadarıyla. Umarım ve dilerim en kısa zamanda sizlerle tekrar bir araya geliriz.

HUKUKİ YAZILAR

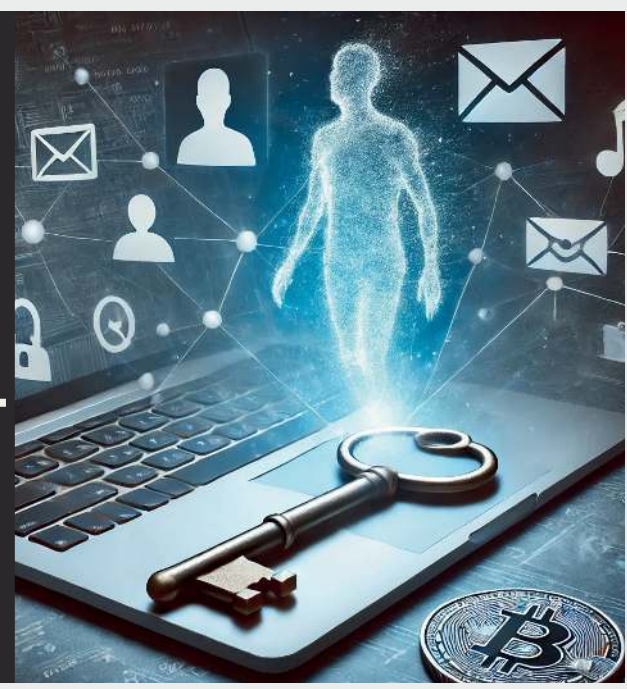

Hukukun kuvvetinin azaldığı yerde, kuvvetlinin hukuku geçerli olmaya başlar.

- MAURICE DUVERGER -

VEFAT SONRASI DİJİTAL MECRA VE DİJİTAL VARLIKLARIN (DİJİTAL MİRAS) AKİBETİ

Yazan : İclal DEMİR

Giriş

Gelişen teknoloji ile beraber gündelik hayatımızda çeşitli sosyal medya hesapları kullanıyor; internette resim, fotoğraf, ses kaydı paylaşabiliyoruz. Bunun yanı sıra diğer kişiler ile elektronik posta, sosyal ağlar gibi şekillerde iletişime geçiyoruz. Çeşitli dosyalarımızı, bilgilerimizi, maddi varlıklarımızı ise iCloud gibi bulut veri sağlayıcılarında kayıt altına alıp saklayabiliyoruz. Böylece sanal ortamda geçirdiğimiz vakit artmakta ve bu artışın sonucu olarak teknolojiye yaşanan gelişmeler baş döndürücü bir hıza ulaşmış bulunmaktadır. Bu kapsamda dijital ortam, ilgilisi olan toplumdan bağımsız olamayarak kendine günden güne bir kimlik oluşturmaktadır.

Dijitalleşen dünyanın insanların hayatını kolaylaştırması su götürmez bir gerçektir. Buna karşın elbette ki insanların ihtiyaçlarında köklü değişikliklere yol açmıştır. Bu durum nihayetinde ekonomik faaliyetleri de etkilemiş ve bu faaliyetleri dijital ortamda yaygınlaştırmıştır. Bunun sonucu olarak kişisel verilerimizin bulunduğu dijital dünyada maddi değeri haiz olan dijital varlıkların da oluşması, insanların hukuki koruma imkanlarına olan gereksinimlerini de beraberinde getirmiştir.

Nihai amacı toplumun ihtiyaç ve taleplerine adil bir çözüm getirmek olan hukuk düzeninde dijital varlıklara sahip olan kişilerin vefat etmeleri sonucu bu dijital varlıkların akıbeti konusunda belirsizlikler ve tartışmalar gündeme gelmektedir. Hakkında herhangi bir kodifikasyon bulunmaması nedeniyle söz konusu dijital miras kavramı, doktrin ve yargı kararlarında sıkça tartışılan bir hukuki mesele haline gelmiştir.

Bu çalışmada konunun daha anlaşılabilir olması adına dijital varlık kavramı; Türk hukuku ve diğer hukuk sistemlerindeki tanımlamalardan yola çıkılarak izah

edilecek, akabinde gerçek kişiler bağlamında vefat sonrası dijital varlıkların tereke yoluyla intikale elverişli olup olmadığı konusu öğretilerdeki görüşler ışığında ele alınacak, farklı hukuk sistemlerindeki mahkeme içtihatlarına değinilerek güncel gelişmeler ortaya konulacaktır.

Dijital Varlık Kavramı

Dijital varlıklar, dijital platformda yer alan fotoğraflar, videolar, sosyal medya hesapları, elektronik posta hesapları, Bitcoin gibi kripto varlıklar, NFT'ler, alan adları, internet siteleri, dijital bankacılık hesapları, dijital cüzdanlar, online oyunlardaki hesaplar, iCloud vb. bulut veri sağlayıcıları gibi nitelikleri gereği soyut olup sanal dünyaya özgü olan, dijital ortamda üretilip saklanan her türlü dijital veri olarak tanımlanabilir. Dijital varlıklar, nitelik bakımından fiziksel bir yapıya sahip olmayıp sanal dünyaya özgü değerlerdir. Teknolojinin sürekli gelişmesi ve buna bağlı olarak dijital varlıkların sayı ve türlerinin değişken bir hal alması, dijital varlıkların kapsamının tam olarak tespitini zorlaştırmaktadır. Dijital varlıkların bir kısmı, sadece şahsi ihtiyaçların (haberleşme, sosyalleşme gibi) karşılanması amacıyla kullanılmaktayken bir kısmı ise ticari saikler çerçevesinde gelir elde etme yöntemi olarak kullanılmaktadır.

Dijital varlıkların Türk hukukunda Miras hukuku hükümleri kapsamında değerlendirilip terekeye dahil edilip edilemeyeceği tartışma konusudur. Türk Medeni Kanunu 599/2 hükmü uyarınca mirasbırakanın aynı hakları, alacakları, diğer malvarlığı hakları, taşınır ve taşınmazlar üzerindeki zilyetlikleri, borçları ve yükümlülükleri mirasçılara intikal eden kalemlerdir.

Madde metninden anlaşılacağı üzere numerus clausus (sınırlı sayıda) olmayıp kanun koyucu tarafından mirasçılara geçen haklara, borçlara ve yükümlülöklere 'diğer malvarlığı hakları' denilerek geniş bir çerçeve çizilmiştir. Buna karşın Türk hukukunda dijital malvarlığının mirasa konu olması ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Alman hukukunda dijital varlık; Fikri mülkiyet hakları, web sitelerindeki haklar ve alanlar (domains) ile sağlayıcı ile mirasbırakan arasında internetin kendisinin ve aynı zamanda çeşitli internet hizmetlerinin kullanılması bakımından kurulmuş tüm sözleşme ilişkileri dâhil olmak üzere dijital malvarlığının tümü olarak tanımlansa da bu konuda yasal bir düzenleme bulunmamaktadır.

İsviçre hukukunda dijital miras, miras hukukunun özel bir kategorisi olarak görölmeyip murisin dijital terekesini ifade eden genel bir terim olarak tanımlanmış olup Amerika Birleşik Devletleri'nde ise dijital varlık bir kişinin üzerinde hak veya menfaatinin bulunduğu elektronik kayıt olarak tanımlanmıştır. ABD, bu konuda bir yasal düzenlemeye ihtiyaç duyup 47 eyalet tarafından kabul edilen Revised Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act (RUFADAA) hazırlamıştır. Bu kapsamda ABD'de kişinin vefatı sonrası dijital varlıkların intikale konu olacağı ve kişinin dijital varlıklara erişimi için belirli bir kişi tayin edebileceği kabul edilmiştir.

Türk Hukukunda Dijital Miras

2004 yılında hayatımıza giren Facebook ile sosyal medya hesaplarının mirasa konu olmasının şimdilerde artmaya başlamasıyla bu durum bazı problemleri de beraberinde getirmektedir. Fotoğraflarımızı koyup hayatımızdan kesitler çekerek reels adıyla sunma, bloglara yazdığımız, tablolara çizdiğimiz ilgi alanlarımızı daha çok göz önünde tutma gitgide insanların daha da özelleşmesini sağlamaktadır. Bahsi geçen hususlar ve bilgiler kişisel veri olmakla birlikte dijital varlık kapsamındadır. Başka bir ifadeyle dijital varlıkların büyük çoğunluğu kişisel verilerle oluşturulmaktadır. Bu durum kişisel veriler ile dijital varlıklar ve kişilik hakları arasında doğrudan bir ilişki kurması sebebiyle Türk hukukunda kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuatı ve telekomünikasyonun gizliliği prensibini gündeme getirmektedir.

Mirasın kazanılması hususunda TMK m.599 hükmü mirasçılarının miras bırakanın ölümü ile mirası bütün

olarak, kanun gereği kazanmalarını hükme bağlamıştır. Mirasın bir bütün olarak devredilmesinin istisnalarından biri şahsa bağlı hakların mirasçuya devrinin söz konusu olmamasıdır. Şahsa bağlı haklar, yalnızca hak sahibi tarafından kullanılabilen, devredilemeyen haklardır. Muris tarafından ileri sürölmemiş olan manevi tazminat hakkı[1], intifa hakkı, oturma hakkı bunlara örnek verilebilir.

Türk hukukunda dijital miras ile ilgili yasal düzenlemeler bulunmamakla beraber dijital varlıkların terekeye[2] konu olup olmadığı konusunda tartışmalar mevcuttur. Doktrinde bu konuda karşılaşılan farklı görüşler bulunmaktadır. Doktrinde ağırlıklı olan görüşe göre dijital varlıklar miras kalemi olup dijital miras külli halefiyet ilkesi kapsamında değerlendirilmelidir. Buna karşın azınlık olan görüş ise kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliği gibi haklara dayanarak dijital mirası reddetmek suretiyle mirasçılara intikal etmemesi gerektiğini savunmaktadır. Doktrindeki bir diğer görüş olan karma görüş aksini savunarak dijital varlıkları maddi değeri haiz olup olmamasına göre bir ayrıma tabi tutup sadece maddi değer teşkil eden dijital varlıkları terekeye dahil etmektedir. Bunun bir yansıması olarak sosyal medya hesapları bakımından ise ticari kazanç sağlama amacı güden sosyal medya hesaplarının terekeye dahil edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar.

[1] Manevi tazminat istemi mirasbırakanın sağlığında bu talebi ileri sürmesi halinde mirasçılarının intikal edeceği kabul edilmiştir.

[2] Tereke, murisin mirasçılara intikal edebilen bütün malvarlığı için kullanılan bir üst kavramdır. Bir diğer deyişle tereke murisin mirasçılara intikale elverişli hukuki ilişkileri, malları, hakları, alacakları ve borçlarıdır.

[3] Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi, E. 2020/1149, K. 2020/905, 13/11/2020content/uploads/2020/12/Dijital-Miras-Karari.pdf; Erişim Tarihi: 13.10.2024).

Söylendiği üzere öğretide farklı görüşlerin bulunmasıyla birlikte dijital mirasa ilişkin tartışmalar sınırlı sayıda yazar tarafından ele alınmıştır. Bu konuda Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesinin kararının konusu dijital miras olan uyuşmazlıklarda yol gösterici olacağı tartışmasızdır. Söz konusu kararı öğretideki görüşler eşliğinde inceledikten sonra karşılaştırmalı hukuk bağlamında dijital miras kavramını ele alacağız.

Türk hukukunda emsal bir karar olan Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesinin 13.11.2020 tarihli kararını[3] incelemek lazım gelir. Denizli 4. Sulh Hukuk Mahkemesinin 09.07.2020 tarihli kararı üzerine istinaf yoluna başvurulmuştur. Bu noktada Türk hukukunda dijital mirasa ilişkin yargıya taşınan tek uyuşmazlık olması nedeniyle doktrinde birçok yazar tarafından inceleme konusu olmuştur.

Somut olayda davacı, trafik kazasında ölen eşinin mirasçısı olarak kendisinin ve çocuklarının kaldığı gerekçesiyle iCloud sisteminde yer alan kişisel verilere sadece Apple ID ve Apple parolası aracılığıyla erişebildiğini ancak murisin vefatı nedeniyle hesabına ulaşamadığını, iCloud hesabına maddi değeri haiz e-ticaret sitesi bağlı olduğu, bu sitelerdeki hesapta kuponların , hediye çeklerinin bulunduğu gerekçesiyle Apple Teknoloji ve Satış Limited Şirketi ile iletişime geçmiş ve fakat Apple davacıyı ancak mahkeme kararı üzerine hesaba erişim sağlanabileceği yönünde bilgilendirmiştir. Bunun üzerine davacı yukarıda bahsedilen gerekçelerle murisin Apple ID kişisel verilerinin kendisi tarafından alınabileceğinin tespitini ilk derece mahkemesinden talep etmiştir. Mahkeme "Miras bırakana ait cep telefonunda bulunan iCloud hesabına erişilmesi ile murisin özel hayatının gizliliğinin ihlal edileceği, iCloud hesabına erişilmeden cep telefonundan telefonda kayıtlı resimlere mirasçılar tarafından ulaşılabilceği" gerekçesiyle davacıların terekenin tespitine ilişkin taleplerinin reddine karar vermiştir. Mirasçılar tarafından yerel mahkemenin kararının istinaf edilmesinin akabinde Antalya Bölge Adliye Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kararı üzerine "Sonuç olarak, mahkemece tespit talebi gereğince murisin ölüm tarihi itibarıyla tüm aktif ve pasif mal varlığının tespiti ve bu minvalde dijital mal varlığının terekesine dahil olması gerektiği nazara alınarak dijital terekesinin de tespiti yapılarak araştırma ve inceleme sonucunda bir karar verilmesi gerekirken, ölü kişinin e-posta hesabının özel hayatın gizliliği kapsamında değerlendirilerek talebin reddine karar verilmiş olması hatalı olmuştur." şeklinde hüküm tesis etmiştir.

Görülmektedir ki Antalya Bölge Adliye Mahkemesi dijital varlığın maddi değeri haiz olup olmamasına göre bir ayırım yaparak sosyal medya hesaplarının, e-posta hesaplarının ticari nitelikte olduğuna kanaat getirilmesi sonucunda dijital varlıkların mirasçılara intikal edilmesi gerektiği görüşüne dayanarak bu doğrultuda karar vermiştir.

Bir başka emsal karar olan Alman Federal Mahkemesi kararına konu olayda Almanya'da Facebook hesabı açıp aktif şekilde kullanan bir genç kız metro durağında ölü olarak bulunmuştur. Ailesi ölüm nedeninin tespiti için hesabında önemli bilgiler olabileceğini düşünerek kızlarının hesabına ait şifrelerin kendilerine verilmesini talep etmişlerdir. Facebook bu talebi reddetmiştir. Uzun bir dava süreci ve Facebook'un şiddetle hesabı vermemesinin ardından dava Alman Federal Mahkemesi'ne taşınmıştır. Alman Federal Mahkemesi, yaptığı değerlendirme sonucunda taraflar arasında bulunan sosyal ağ kullanıcı sözleşmesinde hesabın miras yoluyla intikaline yönelik aksi bir hüküm bulunmadığı gerekçesiyle ve sözleşmenin miras yoluyla intikal edeceğinden bahisle aileye devrine karar vermiştir.

ABD'de yargıya taşınan bir diğer uyuşmazlıkta ise Irak'ta konuşlu ABD deniz piyadelerinde görev yapan J.Ellsworth girdiği bir çatışmada öldürülmüştür. Bunun sonucunda aile Ellsworth'e ait Yahoo!Inc. Tarafından sağlanan e-mail hesabına erişme talebiyle şirket ile temasa geçmesine karşın Yahoo!Inc. bu talebi reddetmiştir. Nihayetinde uyuşmazlık mahkemeye taşınmış ve mahkemenin verdiği kararla aile hesaba erişim sağlamıştır.

Bahsi geçen mahkeme içtihatlarından da anlaşıldığı üzere uyuşmazlık tarafı olan sağlayıcı şirketler tarafından genel işlem koşulları niteliğindeki sözleşmelerin kullanıcının kabul etmesi gerekçesiyle dijital varlıkların talep eden kişilere geçişinin reddedilmesi, özel hayatın gizliliği gibi murisin menfaatlerinin korunmasını sağlayan hukuk normları ile miras hukukuna konu olan normların çatışması söz konusu dijital miras kurumunun hukuk sistemlerinde boşluk olduğunu gözler önüne sermektedir. Özel hayatın gizliliğinin yanı sıra kişisel verilerin korunmasını sağlayan hukuk normları da gündeme gelmektedir. TMK' de yer alan mevcut düzenlemeler nedeniyle kişinin ölümü ile birlikte kişilik hakkı sona erer. Bu nedenle kişisel verilerin korunması ölümünden sonrayı kapsayacak şekilde genişletilemez. Bu durum elbetteki kişilerin kişisel verilerinin vefat sonrasında serbestçe dijital mecrada dolaşabileceği düşüncesini doğurabilir ve bu düşüncenin akabinde özgürlüklerini kısıtlayabilir. Buna karşın mevcut düzenlemeler gereği ölen kişilerin kişisel verileri KVKK kapsamına girmeyeceğinden bahisle ölen kişilerin verilerine mirasçının erişmesi kişisel verilerin ihlaline neden olmamaktadır.

Sonuç

Teknolojide meydana gelen gelişme ve internetin kullanımıyla ekonomik, toplumsal, bireysel faaliyetler dijital mecrada gerçekleşmeye başlamıştır. Bu durumun bir neticesi olarak dijital mecra, toplumun değişen ihtiyaçlarına konu olmaktadır. Buna karşın dijital varlık, dijital miras gibi kavramlar henüz hukuk dilinde yer edinmiş kavramlar değildir. Ancak bu kavramlar ilgilisi olan toplumdan bağımsız olamayacağı nedeniyle hukuki uyumsuzluklara konu olmaktadır. Söz konusu uyumsuzluklar yasal bir düzenleme olmaması nedeniyle öğretideki görüşler ışığında yorum yoluyla çözümlenmektedir. Bu durumun ortaya çıkardığı bir diğer sonuç ise dijital miras konusuna ilişkin mahkeme kararlarının emsal karar niteliğinde olarak yavaş yavaş içtihat oluşturmaktadır.

Bu bağlamda Facebook, Apple, Microsoft gibi hizmet sunucusu şirketlerde sosyal medya hesaplarının dijital miras kapsamına girmesi durumunda telefon veya dijital hesaplarda kişilere vasi atama, sosyal medya hesabını anı hesaba çevirme gibi imkanlar sunmaktadır. Bahsi geçen imkanlar, dijital vasiyetname yapılıp yapılamayacağı bağlamında öğretide tartışmalıdır. Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde ölüme bağlı tasarrufların şekle bağlı olduğu, ancak kanunda öngörülen şekil şartlarını taşıyan vasiyetnamelerin geçerli olacağı öngörülmektedir. Bu durumda yukarıda geçen hizmet sunucusu şirketler tarafından kullanılan dijital vasiyetname öğretide kabul görmemektedir.

Bu gelişmeler dijital varlıkların mirasçılara intikaline dair tartışmaları güncel kılmaktadır. Dijital mirasa ilişkin açık bir kanun hükmünün bulunmaması ile birlikte bunu yasaklayan bir kanun hükmü de bulunmamaktadır. Bu nedenle miras hukuku hükümleri yorumlanarak kıyasen uygulanmaktadır. Bu uygulama söz konusu dijital mirasın farklı hukuk normları ile ilişkili olması nedeniyle yeterli bulunmamaktadır. Çalışmada ele alınan dijital miras konusu ile ilişkili sorunların çözümünü yargı içtihatlarına bırakmak uzun ve belirsiz bir sürece yol açacaktır ve bu da elbetteki hukuka olan güveni zedeleyecektir. Bu bağlamda mirasbırakanın ve mirasçılarının da menfaati gözetilerek hukuki düzenlemeler yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- ALTINDAL, Hasan/ARSLAN, Yusuf Enes: "Türk Hukukunda Dijital Miras: Karşılaşılan Sorunlar ve Uluslararası Uygulamalar Çerçevesinde Çözüm Önerileri", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (25), 2021, s.313-351.
- DURAL, Mustafa/ÖZ, Turgut: Türk Özel Hukuku C.IV Miras Hukuku, İstanbul 2015
- İLERİ, Çiğdem: "Dijital Miras, Alman Federal Mahkemesi'nin Facebook Kararı Üzerine Bir İnceleme", TBB Dergisi, (146), 2020, s.123-152.
- İNCE AKMAN, Nurten: "Mirasbırakanın Dijital Bilgilerinin Mirasçılara Geçişi (Dijital Tereke)", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9(2), 2018, s.527-560.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip: Miras Hukuku, İstanbul 1987.
- MARAŞLI DİNÇ, Yasemin: "Ölümden Sonra Sosyal Medya Hesaplarının Hukuki Akıbeti: Dijital Miras", TBB Dergisi, (142), 2019, s.273-287.
- SARIDAĞ, Orhan Gazi: "Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi'nin 13.11.2020 Tarihli Kararı Çerçevesinde Dijital Terekenin Kapsamının İncelenmesi", Bilişim Hukuku Dergisi, 2022, s.191-232.
- YILMAZ, Süleyman/ERKAN, Vehbi Umut: "Sosyal Medya Hesaplarının Miras Yoluyla İntikal Edip Edemeyeceği Sorusunun Kişisel Verileri Koruma Hukuku Kapsamında İncelenmesi" İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(2), 2020, s.567-586.
- YILMAZ, İlayda: Dijital Miras, Yüksek Lisans Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, 2022

İNSAN HAKLARI KAPSAMINDA MÜLTECİ HAKLARI: KÜRESEL KRİZİN HUKUKİ ÇERÇEVESİ VE KORUMA STRATEJİLERİ

Yazan : Osman TÜRKAN

MÜLTECİLİK VE MÜLTECİLİĞİN HUKUKİ STATÜSÜ

Pek çok olay mülteci krizinin nedeni olabilir. Başta savaşlar olmak üzere doğal afetler, insan hakları ihlalleri, iç çatışmalar, uzun süren iç savaşlar en çok bilinen ve karşımıza çıkan olaylardır. Mülteci sıfatını alabilmek için kişinin tabiiyeti haiz olan ve kendi vatandaşı olduğu ülkeyi bu ülkenin korunmasından mahrum bırakıldığı sebebiyle terk etmesi, bu ülkenin dışında bulunması gerekir. Dolayısıyla kişinin vatandaşı veya vatandaşları olduğu ülkelerin korunmasından mahrum sayılması için baskı, zulüm, korku veya herhangi haklı bir nedeninin olması şarttır. Daha geniş anlamıyla 1951 Mülteci Sözleşmesi "ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve ülkesinin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa bu olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen" şeklinde tanımladığı kişiye mülteci statüsü verilmesini kabul etmiştir.

Sığınma hakkı tanıyan bazı ülkeler kendilerini ekonomik anlamda ciddi bir ekonomik yük altına koyduklarını ileri sürebilir ve diğer devletleri bu sebeple suçlayabilirler. Bu durum devletler arasında sağlıklı ilişkiler kurulmasını engelleyici gerginlikler, çatışmalar çıkmasına sebep olabilir. Bu sorunları öngören ülkeler Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği aracılığıyla mültecilerin hukuki statüsünü uluslararası alanda kabul ettiklerine ilişkin "1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 Protokolü" nü imzalamışlardır ve bu sözleşmeler aracılığıyla mültecilerin İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde yer alan temel hak ve hürriyetlerden yararlanmaları gerektiğini teyit etmişlerdir. İnsanların insan oldukları sebebiyle var olduğu kabul edilen ana hakları ve bu hakların korunması gerektiği zarureti İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde ilan edilmiştir. 1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 Protokolü ile taraf devletler mültecilik statüsünün bu haklardan feragat etmeye sebep olmamasına ve bu statünün herhangi bir sebeple bu haklardan mahrum bırakılmasını meşru hale getirmeyecek olmasını kabul etmişlerdir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi kişinin devredilmez ve eşit haklarının var olduğunu kabul eder, kişinin kişi olması sebebiyle sahip olduğu kabul edilen haysiyetini koruma altına alır ve bu hakların tüm insanların sahip olduğu temel haklar olduğunu belirtir. Kişin mülteci olması bu hakların yok olması gerektiğini meşru bir zemine taşıyamaz ve herhangi bir sebeple bu hakların yokluğu iddia edilemez.

ULUSLARARASI HUKUK VE MÜLTECİ HAKLARI

Temel mülteci hakları ve bu haklara ilişkin devletlerin yükümlülükleri 1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 Protokolü ile belirtilmiştir. 1967 Protokolü, 1951 Mülteci Sözleşmesinin mültecileri dar çerçevede tanımlamasına karşı hazırlanmıştır. Bu protokole göre taraf devletler sözleşmeyi hiçbir coğrafi sınırlama yapılmaksızın mültecilik tanımının genişletilmiş hali ile uygulayacaktır. Yapılan sözleşmenin 7.maddesinde "her Taraf Devlet, mültecilere, genel olarak yabancılara uyguladığı muameleyi uygulayacaktır." hükmü yer almaktadır. Bu hüküm ile devletlerin mültecilere yabancılık statüsüne benzer bir statü tanıdığı anlaşılmaktadır.

Mültecilerin hukuki statüsü, 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesi'nin 12. ve 16. maddeleri arasında düzenlenmiştir. 12. maddeye göre, "Her mülteci, ikametgâhının bulunduğu ülkenin yasalarına tabi olup, eğer daimi ikametgâhı yoksa, bulunduğu ülkenin yasalarına tabidir." 12. maddenin 2. fıkrası gereğince, evliliğe dayalı haklar açısından, taraf devletin yasaları çerçevesinde tanınan haklar, mültecilere de saygı gösterilerek uygulanacaktır.

13. maddede, mültecilerin mülkiyet edinme hakları ve buna bağlı diğer hakları, yabancılara uygulanan koşullardan daha elverişli bir şekilde düzenlenecektir. 14. maddede, mültecilerin sınai mülkiyet hakları, vatandaşlarla aynı korumadan yararlanacak şekilde sağlanacaktır. 15. maddede, siyasi ve kar amacı gütmeyen dernekler ile meslek sendikaları açısından mülteciler, vatandaşlarla aynı muameleyi göreceklidir. 16. maddede ise, taraf devletin topraklarında bulunan her mülteci, mahkemelere başvuru konusunda, vatandaşlarla eşit muameleye tabi olacaktır. Bu maddeler ile mültecilerin hukuki statüsü bakımından bazı haklar yabancılara verilen haklar ile eşdeğer tutulmuş, bazı haklar yabancılık ve vatandaşlık statüsünün arasına konulmuş, bazı haklar bakımından ise mülteciler vatandaşlar ile eşit muameleye tabi tutulmuştur. Mültecilerin gelir getirici işlerde çalışmalarına ilişkin haklar, 16-20. maddeler arasında düzenlenmiş olup, bu haklar bakımından bazı şartları yerine getiren mültecilerin, taraf devletlerin vatandaşlarına tanıdığı çalışma haklarıyla aynı seviyeye getirilmesi hususunun, taraf devletlerce kabul edilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca mültecilerin eğitim, sosyal yardım ve iane hususları, aile yardımları, çıraklık ve mesleki eğitim, sosyal güvenlik, kazanılmış haklar, iş kazası sonucu doğacak olan tazminat hakkı gibi sosyal anlamdaki hükümler de düzenlenmiştir. İdari önlemler bakımından ise madde 33 kapsamında geri gönderme (refouler) yasağı düzenlenmiştir. Bu maddeye göre “Hiçbir Taraf Devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü, tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade (refouler) etmeyecektir.” Bununla beraber bu maddede Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından kararlaştırılan savaş suçluları, insanlık suçu işleyenler ve terrörist faaliyetlerde bulunanlar gibi ciddi suçlarla suçlanmış kişilerin, geri gönderme yasağından muaf olduğu ifade edilir. Yani, bir kişi savaş suçları işlemişse, o kişi geri gönderilebilecek ve mülteci statüsü verilmeyecektir.. Sözleşmeyi imzalayanlar taraf devletler bu yükümlülükleri kabul edecek ve kararlaştırılan hükümlere uygun hareket etme sorumluluğu altına gireceklerdir.

Bu hükümlerin yanı sıra, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi mültecilerle ilgili özel hükümler içermemekle birlikte, insan haklarının korunmasına dair öngörülen maddelerin mültecilerin haklarının korunması amacıyla da uygulanabilir nitelikte olduğu söylenebilir. 1989 Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde ise mülteci çocukların haklarının korunmasına yönelik doğrudan maddeler bulunmaktadır. 22. Madde 2. Fıkra gereğince “Taraf Devletler, mülteci çocukların, özellikle ulusal sınırlar içinde çocuklarla ilgili olarak kabul edilen uluslararası standartlara uygun şekilde korunmasını sağlayacaklardır. Bu durumda, mülteci çocukların durumuna özel olarak duyarlılık gösterilecek ve onların en yüksek çıkarları gözetilecektir.” hükmü bulunmaktadır. Bu anlamda devletler mülteci çocukların durumunu dikkate alarak, onlara en uygun koşullarda yaşam hakkı tanımalı ve çocukların güvenliğini sağlamalıdır. Ayrıca ailelerinden ayrı düşen mülteci çocuklar için devletler aile birleşimi konusunda uygun düzenlemeler yapma yükümlülüğü altındadır.

1989 Çocuk Hakları Sözleşmesinde yer alan bazı maddeler ayrıca altı çizilmesi gereken konular içeriyor. Bu maddeler doğrudan mülteciler çocuklara atıf yapmasa da devletlerin çocuğun en yüksek çıkarını gözetmesi yükümlülüğü, çocukların silahlı çatışmalara katılmalarını engellemek amacıyla, devletlerin ulusal yasaları kapsamında çocukların korunmasının sağlanması gerekliliği ve özellikle mülteci çocukların kaçırılması veya insan ticaretine konu olmaları tehlikelerine karşı korunmaları gerektiği düzenlenmiştir. Bu sözleşmede yer alan hükümlerle çocukların korunması amaçlanmıştır.

Mültecilerin güvenli bir yaşam sürmelerini sağlamak amacıyla düzenlenen uluslararası sözleşmelerin yanında bölgesel bazı düzenlemeler de her bölgenin kendi koşullarına göre düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler, mültecilerin hakları anlamında yerel bağlamda daha işlevsel, pratik ve hızlı çözümler sunmak amacıyla yöneliktir. Afrika’daki mültecilere yönelik düzenlenmiş olan Afrika Birliği Mülteci Protokolü (1969), Amerika’daki mültecilerin korunması amacıyla düzenlenmiş olan ve taraf devletlerin mültecilere kendi vatandaşlarıyla aynı hakları sağlamasını öngören Amerika Devletleri Örgütü Mülteci Konvansiyonu (1966), Arap Ligi Mülteci Konvansiyonu (1965) bölgesel anlamda mültecilere yönelik yapılan bazı düzenlemelerdir.

Mültecilerin korunmasına ilişkin uluslararası anlamda denetim ve koruma rolü çeşitli kurumlar aracılığıyla sağlanır. Bu kurumların başında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi (UNHRC) gelir. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri de mültecilerin hakları korunması konusunda aktif bir rol oynar.

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği mültecilerin haklarının korunmasında aktif biçimde rol alan kuruluşlardan biridir. Ülkelerini terk etmek zorunda kalan milyonlarca kişiye daha iyi bir gelecek sunmak amacıyla hareket eden BM Mülteci Komiserliği son verilerinde 2021 yılı itibarıyla 117,3 milyon kişinin zorla yerinden edildiğine dikkat çekmiştir. UNHRC yürürlükte olan 1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 Protokolü çerçevesinde bu sözleşmelerin uygulanmasını izler, yerinden edilen mültecilerin hayatlarını daha güvenli alanlarda sürdürmelerine yardımcı olur, hükümetlerle birlikte çalışarak mültecilere yönelik yasal düzenlemeler yapılmasına katkı sağlar. Mültecilerin onurlu bir yaşam sürmelerini ilkelerinden biri edinen UNHRC, evrensel insan hakları ilkeleri çerçevesinde mültecilerin onurlu bir yaşam sürmelerini destekler ve bu çerçevede devletlerin yükümlülüklerini yerine getirmeleri hususunda onlara yol gösterir, yapılan uygulamaları izler ve raporlar. Ayrıca mültecilerin gittikleri yerlere entegre olması konusunda da eğitim programlarının geliştirilmesine, yeni programlar eklenmesine katkı sağlar ve bunları düzenler.

Uluslararası mahkemeler mülteci hakları ihlallerine karşı denetim yapar ve hak ihlali gerçekleştiği takdirde gerekli kararları verir. Özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde ve Uluslararası Ceza Mahkemesinde hak ihlallerine yönelik çeşitli kararlar vardır. Mülteciler ihlal davalarını ekseriyetle 1951 Mülteci Sözleşmesinin 33.maddesine dayanan geri gönderme (refoulment) yasağının ihlali sebebiyle açmaktadırlar. Bunun bir örneği olarak AİHM'in "Santiago v. Fransa (1998)" davası da 33.maddenin ihlal edildiği gerekçesiyle açılmıştır. Dava geri gönderme halinde davacı mültecinin işkence ve ölüm riski altında bulunacağı iddiasına ilişkindir. Mahkeme davacının geri gönderilmesinin geri gönderme yasağına aykırı sayılması gerekçesiyle davanın hak ihlali olduğuna hükmetmiştir. Bu karar diğer devletler için de bu yasağa uymaları, mültecilerin hayatlarını riske atmamaları konusunda önemli bir içtihat oluşturur. Non-refoulment'a içtihat oluşturan bir diğer önemli karar da "Soering v.Birleşik Krallık (1989)" davasıdır. Dava Alman bir vatandaşın ABD'de işlediği cinayet dolayısıyla Birleşik Krallık'a gitmesine ve ABD'nin söz konusu kişinin cinayet işlediği sebebiyle geri iadesini istemesine yöneliktir. Dava konusu kişi ABD'ye iade edilmesi durumunda hayatının risk altına gireceği, işkenceye maruz kalacağı ve ölüm cezasına çarptırılacağı gerekçesiyle geri iadesinin reddedilmesini istemiştir. Geri iadesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 2. maddesi olan yaşam hakkının korunmasına ve 3. maddesi olan işkence, insanlık dışı muamele yasağına çelişki oluşturacağını savunmuştur. Nitekim mahkeme de bu yönde karar vererek söz konusu kişinin sığınma hakkının korunması gerektiğine yönelik karar vermiştir. Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) AİHM gibi doğrudan mülteci hakları ihlallerine karar vermese de mülteci krizlerinin ana sebeplerinden olan soykırım, savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar kapsamında devletleri veya kişileri yargılar. Mültecilerin savaşlar, soykırım gibi sebeplerle yerinden edilmesini önlemek amacıyla söz konusu olaylara sebep olan kişileri cezalandırır. Böylece mülteci krizlerini önlemeye yönelik dolaylı da olsa bir korunma sağlanmış olur. Bunun bir örneği olarak Uluslararası Ceza Mahkemesi "Jean-Pierre Bemba" davasında Demokratik Kongo Cumhuriyetinde politikacı olan Jean-Pierre Bemba'yı sivil halka yönelik öldürülme, tecavüz, insanlık dışı muamele gibi insanlığa karşı suçlara karşı sessiz kaldığı ve insanların yerinden edilmesinin aktörlerinden olduğu gerekçesiyle suçlu bulmuştur ve hapis cezasına çarptırmıştır.

Çeşitli sebeplerle yerinden edilen insanların uluslararası işbirlikleri çerçevesinde korunma altına alınması gerekir ve burada da devletlerin birbirleriyle uyum içerisinde olması büyük önem taşır. Uluslararası hukuk ve işbirliği bu anlamda oldukça önemlidir. Herk ülke mülteci kabul politikaları ülkelerin siyasi çıkarları, demografik yapıları veya kültürel uyumsuzluklar sebepleriyle farklı biçimlerde şekillendirir ve bu durum uyum konusunun zorlaştırıcı unsurlarıdır. Ancak uluslararası toplum sayesinde bu uyum geliştirilmeye ve etkin kılınmaya çalışılıyor. Ülkeler arası eşit sorumluluk, yüklerin eşit paylaşılması ve mülteci haklarına saygı ilkeleri çerçevesinde bu uyumun etkin bir şekilde var olması ve geliştirilmesi ulusal ve uluslararası anlamda kritik bir önemdedir.

Her ülkenin mülteci kabul ve koruma politikası çeşitlilik gösterir. Bu çeşitlilik mültecilerin güvenliğini sağlama, ulusal güvenlik ve entegrasyon konularına yöneliktir. Genel olarak çoğu ülkede uygulanan bazı stratejiler vardır. Bunlardan en önemlileri mültecilerin güvenliğini sınır bölgesinde sağlama ve mültecileri kamplara yerleştirme şeklinde karşımıza çıkarken daha uzun vadeli koruma hedefleyen devletler mültecilerin topluma entegrasyonunu amaçlayarak daha sürdürülebilir şekilde bu korumayı sağlarlar. Spesifik olarak Suriye iç savaşından sonra Türkiye'nin mülteci kabul stratejilerini incelemekte yarar var. Türkiye Suriyeli mültecilere geçici koruma statüsü tanımıştır ve bu statü mültecilerin bazı haklardan yararlanmasını sağlamıştır. Bunun yanında ilk yıllarda mültecilerin büyük kısmı geçici barınma kamplarına yerleştirilmiş ve bu kamplarda hizmetler sunulmuştur. Türkiye'nin milyonları bulan mülteci kabul politikasının tam zıddını izleyen ülkelerden biri Japonya'dır. Japonya kendisine yapılan başvuruların çoğunu reddetmektedir ve oldukça katı göçmen ve mülteci politikalarıyla uluslararası alanda eşit yük paylaşmaması konusunda eleştirilerin odağındadır.

MÜLTECİ HAKLARI REFORM İHTİYACI VE MÜLTECİ KABUL POLİTİKALARINDA İYİLEŞTİRME ZARURETİ

Mülteci hakları kapsamında reform ihtiyacı artan mülteci akınları, çatışmalar, uzun süren iç savaşlar nedenleriyle bir gereksinim halini almıştır. İnsan hakları ihlallerinin geniş coğrafyalara sirayet etmesi, ölüm riski gibi sebeplerle artan mülteci akınları ve bu akınlarda yaşanan can kayıpları, insanlık dışı muameleler mülteci haklarının istenildiği gibi korunamadığının göstergeleridir. Uluslararası hukuk güncel mevcut dinamikleri de dikkate alarak mevcut sözleşmelerde birtakım reformlar yapmalı, mevcut hukuki boşluklar (bkz. iklim mültecilerinin hukuki statüsü) doldurmalı, devletler arası eşit yük paylaşımı hususunda aracı olmalıdır. Devletler egemenlik haklarını adil ve eşit bir çerçevede mültecilerin haklarını ihlal etmeden kullanmalı, bu egemenlik haklarını gerekçe göstererek mülteci alımlarını aşırı sınırlandırmamalıdır. Uluslararası toplum devletleri eşit yük paylaşımı anlamında teşvik etmeli, bazı ülkeler tüm yükü taşıırken diğerlerinin yükümlülüğünden kaçmaları durumunda gereken önlem alınmalıdır. Uluslararası kuruluşlar desteklenmeli, maddi anlamda daha fazla kaynak ayrılmalı ve bu kuruluşların devletlerle olan iş birliği daha sağlam bir temele oturtulmalıdır. Uluslararası denetim mekanizmalarının etkinliği artırılmalı ve yeni mekanizmalar kurulmalıdır. Devletler mülteci karşıtı politikalar izlememeli ve uluslararası hukuk böyle durumlarda devletlere cezai yaptırım uygulama stratejisini geliştirmelidir. Hak savunucularının kamuoyu oluşturarak ihlallere karşı tek ses çıkartmaları teşvik edilmeli ve ulusal yasalarda düzenlemeler yapılarak mülteci hakları hukuki çerçevede garanti altına alınmalıdır. Bunların hepsinin yanında tabii ki en önemli olan çocukların insan hakları konusunda bilinçlendirilmesi ve devletlerin eğitim programlarında bu konuya geniş yer vermeleridir. İnsan hakları ihlallerine ses çıkarabilen, bu hak ihlallerinin yaşanmaması için çaba gösteren vatandaşlar yetiştirmek devletlerin en temel görevlerinden biri olmalıdır.

ARAÇ KİRALAMA SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARDA GÖREV

Yazan: Av. Dila ÖZDEMİR

Bir hukuki uyuşmazlığın çözümünde, uyuşmazlığın hangi mahkemede görüleceği hususu, hukukumuzda “görev” olarak nitelendirilmektedir. Mahkemelerin görevi, tüm yargı kollarının Usul Kanunlarında düzenlenmiştir. Zira Usul Kanunlarının, mahkemelerin görevini düzenlediği maddelerde de görüleceği üzere; “Mahkemelerin görevi ancak kanunla belirlenir.”.

Bu bağlamda Anayasa’ya değinmekte fayda vardır. Anayasa’nın “Hakların Korunması İle İlgili Hükümler” kısmının “Kanuni Hakim Güvencesi” kenar başlıklı 37. maddesine göre;

“Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz.

Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.”

Anılan hükümler, ancak kanunla düzenlenecek mahkemelerin görevi konusunun, kamu düzeninden olduğuna işaret etmektedir. Zira mahkemelerin görevi konusunun Anayasa ile güvence altına alınan ve en temel haklardan biri olan hak arama hürriyeti ile doğrudan bağlantılı olduğu açıktır. Ek olarak; anılan Anayasal hükümde düzenlenmiş olup hukuk devletinin temel gereklerinden olan “kanuni hakim güvencesinin” sağlanabilmesinin en etkili yollarından biri de mahkemelerin görevlerinin ancak kanunla belirleniyor oluşudur. Ayrıca, belirtilenler doğrultusunda mahkemelerin görevi konusunun dava şartı olması da kaçınılmaz olacaktır.

Yazıda araç kiralama sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda görev konusu ele alınıyor olduğundan görev konusu, Medeni Usul Yargılaması başlığı altında Hukuk Muhakemeleri Kanunu doğrultusunda incelenecektir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu, “Görev” başlıklı 1. maddesinde mahkemelerin görevinin ancak kanunla belirleneceğini ve göreve ilişkin kuralların kamu düzeninden olduğu düzenlenmiş ve devamı maddelerinde Medeni Usul Yargılamasında yer alan mahkemelerin görevleri tek tek düzenlenmiştir.

Yazıya konu araç kiralama sözleşmelerine ilişkin uyuşmazlıklarda ise hangi mahkemenin görevli olduğu konusunda farklı görüşler olmakla birlikte, kanuni düzenlemeler ve yerleşik Yargıtay içtihatları doğrultusunda görevli mahkemenin Sulh Hukuk Mahkemeleri olduğu söylenebilecektir.

Zira Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun, Sulh Hukuk Mahkemelerinin görevini düzenleyen 4.maddesi şu şekildedir;

“(1) Sulh hukuk mahkemeleri, dava konusunun değer veya tutarına bakılmaksızın;

a) Kiralanan taşınmazların, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'na göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler ayırık olmak üzere, kira ilişkisinden doğan alacak davaları da dâhil olmak üzere tüm uyuşmazlıkları konu alan davalar ile bu davalara karşı açılan davaları,

b) Taşınır ve taşınmaz mal veya hakkın paylaşılmasına ve ortaklığın giderilmesine ilişkin davaları,

c) Taşınır ve taşınmaz mallarda, sadece zilyetliğin korunmasına yönelik olan davaları,

ç) Bu Kanun ile diğer kanunların, sulh hukuk mahkemesi veya sulh hukuk hâkimini görevlendirdiği davaları, görürler.”

Anılan hüküm, kiralanan taşınmazların İİK ile ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler ayırık olmak üzere, kira ilişkisinden doğan tüm uyuşmazlıkların Sulh Hukuk Mahkemesinde görüleceğini açıkça düzenlemiştir.

Uygulamada araç kiralama sözleşmesinden doğacak uyuşmazlıkların Asliye Ticaret veya Tüketici Mahkemelerinde görülebileceği şeklinde karışıklıklar mevcuttur. İnceleyecek olursak;

Araç kiralama sözleşmesinin mal ve hizmet alımına ilişkin olması ve taraflardan birinin tacir olması sebepleriyle, araç kiralamanın ticari nitelikte olduğu ve dolayısıyla araç kiralama konusunda meydana gelecek uyuşmazlığın ticari uyuşmazlık olduğu gözetilerek görevli mahkemenin Asliye Ticaret Mahkemeleri olduğu görüşü uygulamada görülen karışıklıklardan bir tanesidir.

Öte yandan, araç kiralama sözleşmesinin Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanuna tabi olduğu ve aracı kiraya verenin sağlayıcı, araç kiralayanın ise tüketici konumunda olduğu gözetilerek araç kiralama konusunda meydana gelecek uyuşmazlıkta görevli mahkemenin Tüketici Mahkemeleri olduğu görüşü uygulamada görülen karışıklıklardan bir diğeridir.

Bu bağlamda bir Yargıtay 6.Hukuk Dairesi'nin 2014/12561 E., 2015/7375 K., sayılı kararına bakmakta fayda vardır. Buna göre;

“Somut olayda araç kira bedelinin tahsili amacı ile başlatılan icra takibine itirazın iptali istenmiştir. Mahkemece, işin esası hakkında karar verilmiştir. Dava, 31.05.2013 tarihinde 6100 sayılı HMK'nın yürürlüğe girmesinden sonra açıldığına göre görevli mahkeme Sulh Hukuk Mahkemesidir. Mahkemece görevsizlik verilmesi gerekirken yazılı şekilde işin esası incelenerek davanın esastan sonuçlandırılması doğru değildir.”

Toparlayacak olursak; bir uyuşmazlığın hangi mahkemece çözüleceği yani görev hususu, ancak kanunla düzenlenebilir ve kamu düzenindendir, dolayısıyla dava şartlarından sayılmıştır. Araç kiralama sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda görev konusunda uygulamada karışıklık çıksa dahi gerek Kanun hükümleri gerekse de yerleşik Yargıtay içtihatları açıkça göstermektedir ki, araç kiralama sözleşmesinden doğacak uyuşmazlıklarda, görevli mahkeme Sulh Hukuk Mahkemeleridir.

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNUNDA BİLİŞİM ALANINDA SUÇLAR

Yazan: Eylül ERGÜN

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu karma bir sistem benimseyerek bilişim suçlarının bir kısmını “Bilişim Alanında Suçlar” başlıklı 10. bölümünde diğer kısmını ise korunan hukuki menfaatleri gözeterek klasik suç tiplerinin yer aldığı bölümlerde düzenleme yoluna gitmiştir. Bu yazıda “Bilişim Alanında Suçlar” bölümündeki suçlara değinilecektir.

1- Bilişim Sistemine Girme (m. 243/1-3)

TCK 243. maddesinin koruduğu hukuki değer bilişim sisteminin güvenliğidir. Suçun konusunu bilişim sistemleri oluşturmaktadır. Bilişim sisteminden maksat, verileri toplayıp yerleştirdikten sonra bunları otomatik işlemlere tabi tutma olanağını veren manyetik sistemlerdir. Seçimlik hareketli bir suç tipidir.

Bilişim sistemine hukuka aykırı olarak girme veya kalmaya devam etme hareketlerinden birinin yapılması ile suç tamamlanmış sayılır, ayrıca bir neticenin gerçekleşmesi aranmaz. Bu bir sırf hareket suçudur. TCK 243/2, birinci fıkradaki fiillerin bedeli karşılığı yararlanılabilen sistemler hakkında işlenmesi cezanın indirilmesini gerektiren bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Manevi unsur olarak doğrudan kast aranmaktadır. Fail, suçun kanuni tanımında yer alan unsurları bilmeli ve bu unsurların gerçekleşmesini istemelidir.

TCK 243/3 ise netice sebebiyle ağırlaştırılmış hali düzenlenmiştir. Failin sisteme girmesi veya kalmaya devam etmesi sonucunda verilerin yok olması veya değişmesi neticelerinden birinin gerçekleşmesi yeterlidir. Failin sorumlu tutulabilmesi için en azından taksirli bir hareketiyle neticeye yol açması gerekmektedir. Ancak fail sisteme girdikten veya sistemde kalmaya devam ettikten sonra kasıtlı bir şekilde neticeye sebebiyet verirse artık faildeki manevi unsur kast olduğundan dolayı 244/1 veya 244/2 hükümleri uygulanır. Bu fıkranın uygulanabilmesi için kast-taksir kombinasyonu gerekmektedir.

2- Araya Girme Suçu (m. 243/4)

Korunan hukuki değer verilerin güvenliğidir. Suçun konusunu bilişim sistemleri arasında nakledilen veriler ve bilişim sisteminin kendi içindeki veri aktarımları oluşturur. Fail, sisteme herhangi bir müdahalede bulunmadan teknik araçlarla bilişim sisteminin kendi içinde veya bilişim sistemleri arasında gerçekleşen veri nakillerini hukuka aykırı bir biçimde izlemelidir. Bu bir sırf hareket suçudur. Suç ancak doğrudan kast ile işlenebilmektedir.

3- Bilişim Sisteminin İşleyişinin Engellenmesi veya Bozulması (m. 244/1)

TCK 244/1'de korunan hukuki değer bilişim sisteminin sağlıklı bir şekilde işleyişinin devam etmesi ve buna bağlı olan kişisel ve toplumsal yararlarıdır. Konusunu bilişim sistemi oluşturmaktadır. Bilişim sistemlerinin işleyişini engelleme veya bozma hareketin neticesini oluşturduğundan dolayı 244/1 bir sırf hareket suçu değildir. Neticeli bir suçtur. Suçu oluşturabilecek neticeler kanunda düzenlenmiş olmakla beraber harekete ilişkin bir düzenleme bulunmadığından 244/1 serbest hareketli bir suçtur. Suç tipinde doğrudan kasta yönelik bir ibare olmadığı için hem doğrudan kastla hem de olası kastla işlenebilmektedir.

4- Bilişim Sistemindeki Verilerin Bozulması, Yok Edilmesi, Değiştirilmesi, Erişilmez Kılınması, Sisteme Verilerin Yerleştirilmesi veya Verilerin Başka Bir Yere Gönderilmesi (m. 244/2)

Verilerin varlığı, düzgünlüğü ve erişilebilirliği koruma altına alınmıştır. Suçun konusu bilişim sistemindeki verilerdir. Kanunda belirtilen unsurlar suçun neticesini oluşturmaktadır. Harekete ilişkin bir sınırlama düzenlenmemiştir. Serbest hareketli ve neticeli bir suçtur. Hem doğrudan kastla hem de olası kastla işlenebilmektedir.

TCK'nın 244.maddesinin 3.fıkrasında, ilk iki fıkrada düzenlenmiş olan fiillerin bir banka veya kredi kurumuna ya da bir kamu kurum veya kuruluşuna ait bilişim sistemi üzerinde işlenmesi halinde cezanın yarı oranında arttırılacağı öngörülmüştür. Bağımsız bir suç tipi olarak değil daha fazla cezayı gerektiren bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

5- Bilişim Sistemi Aracılığıyla Hukuka Aykırı Yarar Sağlama (m. 244/4)

Bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir. Tali norm niteliğindedir. Yardımcı normun sonralığı ilkesi gereğince 244/4'te düzenlenen suçu oluşturan eylem aynı zamanda bir başka suçu da oluştuyorsa bu fıkra hükmü uygulanamayacaktır.

Kişilerin malvarlığı değerleri ve ilk iki fıkroda korunan hukuki değerler korunmaktadır. Suçun konusunu haksız yarar oluşturmaktadır. Bilişim sistemi aracılığıyla haksız yarar sağlama suçu bileşik bir suçtur. Maddenin ilk iki fıkrasında yaptırım altına alınan fiiller dördüncü fıkradaki suçun unsuru haline gelmiştir. Suçun oluşumu için fail serbest olarak herhangi bir hareketle 1. ve 2. fıkroda sayılan neticelere neden olmalıdır ve bunun sonucunda kendisi veya başkası için haksız bir çıkar elde etmelidir. Haksız yarar sağlama suçun neticesini oluşturmaktadır. Serbest hareketli ve neticeli bir suçtur. Doğrudan veya olası kast aranmaktadır.

6- Başkasına Ait Banka veya Kredi Kartıyla Hukuka Aykırı Yarar Sağlanması (m. 245/1)

Kişilerin ve bankaların malvarlığı koruma altına alınmıştır. Suçun konusunu banka veya kredi kartlarının kullanılması suretiyle haksız yarar elde etmek oluşturur. Çok hareketli bir suç tipidir, oluşumu için kanuni tanımdaki hareketlerin tamamının icrası gerekir. İlk olarak fail, kredi veya banka kartını ele geçirmeli veya elinde bulundurmalıdır. Ancak bu hareket tek başına suçun oluşumu için yeterli değildir. İkinci olarak fail, kartı sahibinin rızası olmaksızın kullanmalı veya kullandırtmalıdır. Banka veya kredi kartının nasıl ele geçirileceği ve kullanılacağına ilişkin bir düzenleme bulunmadığı için serbest hareketli bir suçtur. Neticeli bir suçtur. Fail, bu hareketlerin neticesinde kendisine veya başkasına haksız bir yarar sağlamalıdır. Doğrudan veya olası kast ile işlenebilmektedir. 245. Maddenin 4.fıkrasında, birinci fıkroda düzenlenmiş olan suç için fail ve mağdur arasındaki bazı akrabalık ilişkilerinin bulunması şahsi cezasızlık sebebi olarak düzenlenmiştir.

245/5 uyarınca, maddenin birinci fıkrasındaki suçun kapsamına giren fiiller için malvarlığına ilişkin etkin pişmanlık hükümleri (TCK m.168) uygulanacaktır.

7- Başkalarına Ait Banka Hesaplarıyla İlişkilendirilerek Sahte Banka veya Kredi Kartı Üretilmesi, Satılması, Devredilmesi, Satın Alınması veya Kabul Edilmesi (m. 245/2)

Kişilerin ve bankaların malvarlıkları korunmaktadır. Suçun konusu, sahte şekilde üretilmiş olan kredi veya banka kartıdır. Kredi veya banka kartları tamamen sahte olarak üretililebileceği gibi gerçek kartların üzerinde çeşitli işlemlerin yapılmasıyla da sahteleştirilmeleri mümkündür. Sahte şekilde üretilen kredi veya banka kartı başkasına ait bir banka hesabı ile ilişkilendirilmiş olmalıdır. Seçimlik hareketli bir suçtur. Maddede düzenlenmiş olan hareketlerden birinin yapılması suçun oluşumu için yeterlidir. Haksız yarar sağlamak gibi bir netice aranmamaktadır. Sırf hareket suçudur. Doğrudan veya olası kastla işlenebilmektedir.

8- Sahte Oluşturulan veya Üzerinde Sahtecilik Yapılan Bir Banka veya Kredi Kartını Kullanmak Suretiyle Yarar Sağlanması (m. 245/3)

Kişilerin ve bankaların malvarlıkları koruma altına alınmıştır. Suçun konusunu sahte banka veya kredi kartları ve kullanılmalarından elde edilen haksız yararlar oluşturmaktadır. Suçun oluşabilmesi için sahte veya sahteleştirilmiş bir banka veya kredi kartı bulunmalıdır ve kartın kullanılması gerekmektedir. Kullanımın nasıl olacağı hakkında bir sınırlandırma bulunmadığı için serbest hareketli bir suçtur. Kullanım sonrasında kişi kendisine veya başkasına yarar sağlamalıdır. Haksız yarar, suçun neticesini oluşturmaktadır. Doğrudan veya olası kastla işlenebilmektedir.

9- Yasak Cihaz veya Programların Üretilmesi ve Ticareti Suçu (m. 245/A)

TCK m.245/A ile korunan hukuki değer karma nitelikte olup toplumun bilişim sistemlerine olan güvenini korumakla beraber aynı zamanda kişilerin özel hayatını, kişisel verilerini ve malvarlığı menfaatlerini korumaktadır. Suçun konusunu cihaz, bilgisayar programı, şifre veya sair güvenlik kodu oluşturur. TCK m. 245/A'da düzenlenen hareketlerden birinin yapılması suçun oluşumu için yeterlidir. Seçimlik hareketli bir suç tipidir. Suçun icra hareketlerinin gerçekleştirilmesi suçun oluşumu için yeterli olduğundan sırf hareket suçu olarak nitelendirilmektedir. Fail, suçun konusunu oluşturan unsurları, münhasıran "bilişim alanında suçlar" kısmında yer alan veya bilişim sistemlerinin araç olarak kullanıldığı diğer suçların işlenmesinde kullanma amacıyla belirtilen hareketleri gerçekleştirmelidir. Suçta, amaç unsuru arandığı için olası kast ile suçun işlenmesi mümkün değildir.

KAYNAKÇA:

- AÇIKGÖZ Emre İkbāl, Bilişim Sistemi Aracılığıyla Haksız Yarar Sağlama Suçu, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017.
- DEĞİRMENCİ Olgun, 2004 Türk Ceza Kanunu'nun Bilişim Suçları Bakımından Değerlendirilmesi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 58, 2005, ss. 195-208.
- DÜLGER Murat Volkan , Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku, 7.Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018.
- ERDOĞAN Yavuz, Türk Ceza Kanunu'nda Bilişim Suçları (Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi ve Yargıtay Kararları İle), Legal Yayınevi, İstanbul, 2013.
- ERMEYDAN Damla , Türk Ceza Kanunu'nda Bilişim Suçları, 3.Baskı , Seçkin Yayınevi, Ankara, 2024.
- GÜL Ahmet, Doğrudan/Dolaylı Bilişim Suçları, 2.Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018.
- GÜN Nagihan, Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi , Ankara, 2020.
- KOCA Mahmut- ÜZÜLMEZ İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 16.Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023.
- KOÇOĞLU Seda, Bilişim Sistemine ve Sistemdeki Verilere Müdahale ile Bilişim Sistemi Aracılığıyla Haksız Çıkar Sağlama Suçları (TCK m. 244), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.
- ÖZSOY Nevzat, Yargıtay Kararları Işığında Doğrudan Bilişim Suçları (TCK. 243 ve 244), Yaşar Hukuk Dergisi, C.1 S.2, 2019, ss. 295-352.
- TEMİZ GÜL Yağmur, TCK Madde 244: Sistemi Engelleme ,Bozma, Verileri Yok Etme veya Değiştirme, Bilişim ve Hukuk (Editör: Güneş Okuyucu Ergün), Yetkin Yayınevi, Ankara, 2024, ss. 467-504.
- YENERER ÇAMKUT Özlem, Türk Ceza Kanunu'nda Yasak Cihaz veya Programlar Suçu (TCK m.245/A), Bilişim ve Hukuk (Editör: Güneş Okuyucu Ergün), Yetkin Yayınevi, Ankara, 2024, ss. 595-610.
- <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/gerekciler/turk-ceza-kanunu-madde-gerekcileri/>

KÜLTÜR - SANAT YAZILARI

*Hiç kimse onu bulandırmadığı ve ihlal etmediği
sürece Hukuk, teneffüs ettiğimiz hava gibi,
görünmez ve tutulmaz bir şekilde etrafımızı
kaplar. O, ancak kaybettığımızı anladığımız
zaman değerinin farkına vardığımız sağlık gibi
sezilmez bir şeydir.*

AGORA

Yazan: Zeynep Sude GÜRDAL

Agora filmi yönetmenliğini Alejandro Amenabar'ın üstlendiği ve Amenabar ile Mateo Gil tarafından yazılan, 2009 yılında gösterime giren İspanyol-İngiliz yapımı bir filmidir. Başrollerini Rachel Weisz (Hypatia), Max Minghella (Davus) ve Oscar Isaac (Orestes) paylaşıyor. Filmin ana konusunun afişlere ve ilk sunuma bakıldığında 4. yüzyılın sonlarında Roma hakimiyetindeki Mısır'da yaşamış bir matematikçi, fizikçi, astronom ve en önemlisi filozof olan Hypatia olduğu düşünülebilir. Fakat filmin asıl odak noktası 4. yüzyılın sonlarında yaşanan Roma İmparatorluğunun çöküşü ve İmparatorluğun çöküşten kurtulmak için Hristiyanlığa sarılmasıdır. Bu film İskenderiye Kütüphanesi'nin yıkımını esas alarak dini radikalizmin ortaya çıkışını ve dönüşümünü çarpıcı biçimde gözler önüne sermiştir.

İskenderiye Kütüphanesi, M.Ö. 3. yüzyılın başlarında Mısır'ın İskenderiye kentinde Yunan Hellenistik Kralı I.Ptolemaios Soter tarafından kurulmuş olan antik bir kütüphanedir. İlk kurulduğu dönemlerde fizik, kimya, felsefe, edebiyat ve matematik gibi birçok çeşitli disipline ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca kütüphanenin çevresinde bir botanik bahçe ve rasathane de bulunmaktaydı. Kütüphane antik çağın çok değerli birçok bilgine de yuva olmuştur.

Filmin ismine de kaynak olan "Agora", kelime anlamı olarak toplanılan yer, kent meydanı, çarşı, pazar yeri"

gibi anlamlara gelmektedir. Antik Yunan kentlerinde Agora şehirle ilgili her türlü politik, dini ve ticari faaliyetin gerçekleştiği bir alan, kısacası bir kent ve kültür meydanıydı. Filmdeki ilk çatışma da Agora'da yani kent meydanında ortaya çıkmaktadır. Filmde üç dinin -Hristiyanlık, Yahudilik ve Paganlık- çatışması ele alınmıştır. Agora'da ortaya çıkan ilk tartışma Paganlar ve Hristiyanlar arasında geçmektedir. Zamanla bu tartışmalara Yahudiler de katılmakta ve Agora dini çatışmaların merkezi haline gelmektedir.

Kütüphane'ye bakıldığında burada din ayrımı gözetilmeden birçok öğrenci ders almaktadır. Hypatia'nın öğrencileri arasında Pagan ve Hristiyan çoğunluk bulunurken, Hypatia'nın inancın bilim ve felsefe üzerinde bir etkisi olmadığı biçimindeki yaklaşımı ve herkesin kardeş olduğu vurgusunu yapması dikkat çekmektedir. Özellikle Hristiyanların Agora'da toplandığı esnada artan tartışmalara, kütüphane içerisinde bulunan Paganların kılıçlarla buna karşılık verme fikri Hypatia ve öğrencilerine sunulduğunda Hypatia'nın buna şiddetle karşı çıkması ve bir hakaret uğruna ellerini kana bulamalarının saçma olduğunu söylemesi bilim insanlarının din insanlarına göre hoşgörü farkını yansıtmaktadır. Başka bir sahnede ise Hypatia inancın felsefenin ötesinde olduğunu vurgulamakta ve akıl ile mantığın her zaman ön planda olması gerektiğini savunmaktadır.

Hypatia'nın babası Theon döneminin ünlü matematikçilerinden biriydi. Filmde de özellikle birçok kez vurgulandığı üzere; Theon, Hypatia'yı özgür bir düşünür olarak yetiştirmeye özen göstermiş ve kızının fikirlerini özgürce ifade edebilen ve ayrıca bir erkeğe bağımlı yaşamak zorunda olmayan bir kadın olarak yetişmesini istemiştir.

Filmin sonlarına doğru Hristiyan çoğunluğun yönetimde baskın olma hırslarının galip geldiği ve bu hırs uğruna ilim yuvası olan İskenderiye Kütüphanesi'ni yerle bir ettikleri görülür. Ayrıca İskenderiye Valisi Orestes'in (Orestes zamanında Hypatia'nın bir öğrencisidir.) verdiği kararlarda büyük etkisi olduğunu düşündüklerinden Hypatia'yı etkisiz bırakmak için Hypatia Hristiyanlar arasında dinsizlik ve büyücülükle suçlanır; "Cadı" olarak adlandırılır. Radikal Hristiyanlığın iyice hakim olmasından ve Ortaçağ karanlığına bürümesinden sonra Hypatia'nın daha önce hoşgörüsüyle karşıladığı Hristiyan bir grup tarafından taşlanarak öldürülmesiyle film son bulur.

Filmin ana konularından bir başkası da çöküş aşamasında olan Roma'nın kurtulma ümidiyle daha önceden eziyet ettiği Hristiyanlığa sarılması ve Kilise'nin etkisine girmeye başlamasıdır. Hristiyanlığın egemen hale gelmesiyle akıl ve bilimin savunulması inançsızlık olarak görülmeye başlanmış, fikirlerini ifade edenler büyücülük ve tanrısızlıkla suçlanmıştır. Bu açıdan film din-bilim çatışmasını Ortaçağ karanlığının temel nedeni olarak başarılı biçimde ortaya koymaktadır.

Özetle Hypatia akıl ve bilimin egemen olduğu pagan dönemde bilimsel faaliyetlerde bulunmakta ve bir kadın olmasına rağmen insanları eğitmekte ve bilime katkı yapmaktadır.

Yoksullaşmaya başlayan Roma İmparatorluğu halkının kurtarıcı olarak Hristiyanlığa sarılması ve bu yüzden dinin kurtarıcı olarak sahneye çıkması bu dönemin önemli bir gelişmesidir. Hristiyanlık başlangıçta siyasal iktidara ilişkin bir talepte bulunmazken, toplumda geniş bir kabul görmeye başlamasından sonra kitleleri seferber edebilmiş ve siyasal iktidar üzerinde etkili olmaya başlamıştır. Roma İmparatoru bu gelişmeyi görerek çöküş halindeki imparatorluğu kurtarmak için Hristiyanlığı kabul etmiştir. Bu noktadan sonra Hristiyanlar hem Paganlara hem de Yahudilere savaş açmış ve Hristiyanlık dışında başka bir dinin ya da bilimin yaşamasına izin vermemişlerdir. Bilim kadını ve filozof olan Hypatia da bu gelişmeden payını almış ve Hristiyanlığın yarattığı Ortaçağ karanlığının derinliklerinde kaybolmuştur.

[1] Bu yazıyı hazırlamamda değerli katkıları ve rehberliği için kıymetli hocamız Prof. Dr. Fahri Bakırcı'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Adalet Ağaoğlu Ölmeye Yatmak Romanının Aysel Karakterinin Simone De Beauvoir Feminist Felsefesi Üzerinden İncelenmesi

Yazan : Doğa GÜNER

Adalet Ağaoğlu'nun Ölmeye Yatmak adlı romanı, Türk edebiyatında toplumsal sorunları ele alan önemli eserlerden biridir. Roman, ana karakteri Aysel üzerinden toplumun kadınlara karşı tutumunu, cinsiyet eşitsizliğini ve bu durumun Aysel'in varoluşsal krizine nasıl yol açtığını derinlemesine incelemektedir. Bu yazıda, Simone de Beauvoir'in feminist perspektifi ile Aysel karakterinin yaşadığı sorunlar ele alınacaktır.

Simone de Beauvoir, toplumsal cinsiyet rollerinin biyolojik bir temele dayanmadığını, aksine tarihsel ve kültürel faktörlerle şekillendiğini savunur. Bu görüş, Aysel'in karşılaştığı toplumsal kalıplar ve bu kalıpların yol açtığı bireysel çatışmalarla daha anlamlı hale gelir. Ağaoğlu'nun Aysel karakteri, yalnızca bir kadın hikâyesi değil, aynı zamanda tarihsel ve toplumsal gerçekliklere karşı bir eleştiridir. Bu bağlamda, Türk toplumunun toplumsal cinsiyet algısına odaklanmak önemlidir.

Toplumsal cinsiyet, bireylerin toplum tarafından belirlenen rolleri ve önyargıları çerçevesinde şekillenen bir kavramdır. Kadın ve erkeğe yüklenen bu roller, insan fizyolojisinden ziyade kültürel ve tarihsel yapılarla belirlenir. Türk toplumunda erkek "evin direği" olarak görülürken; kadın ev işleri ve çocuk bakımıyla özdeşleştirilmiştir. Ancak Cumhuriyet'in ilanı ve Mustafa Kemal Atatürk'ün reformlarıyla birlikte bu kalıplar kısmen değişime uğramış ve kadınların toplumsal hayatta daha görünür hale gelmesi sağlanmıştır.

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte, Türkiye'deki modernleşme süreci kadınların toplumsal rolleri üzerinde büyük bir değişim yaratmıştır. Lozan Antlaşması ve Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki reformlarla birlikte kadınlara çeşitli eşitlik hakları tanınmış, ancak bu reformlar geleneksel ile modernite arasında bir çatışmaya da yol açmıştır. Batılı yaşam tarzı Atatürk'ün reformları aracılığıyla Türk kadınlarına empoze edilmeye çalışılmıştır. Ancak bu durum, kadının hem geleneksel hem de modern kimlikleri arasında bir sıkışmışlık yaratmıştır.

Adalet Ağaoğlu'nun "Ölmeye Yatmak" romanı, Cumhuriyet'in ilk neslinde doğan kadınların toplumsal kimlik arayışını ve bu süreçte yaşadıkları zorlukları ele alır. Romanın başkarakteri Aysel, Cumhuriyet'in modernleşme sürecinde kadına biçilen rollerin ve bu rollerin bireysel kimlik üzerindeki etkilerinin bir simgesidir. Ağaoğlu'nun Aysel karakteri, kadın kimliği ve toplum arasındaki çatışmayı derinlemesine yansıtarak okuyucuya bu ikilemi etkileyici bir biçimde aktarır.

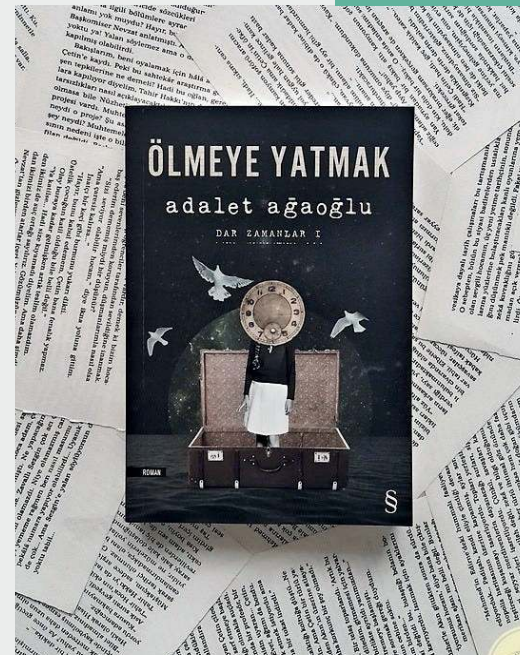
Aysel, bir otel odasında geçmişini sorgulamaya başladığında, yalnızca kendi varoluşsal krizini değil, aynı zamanda 1960-1980'li yıllar Türkiye'sindeki toplumsal bunalımları da yansıtmaktadır. Çocukluğundan itibaren modernleşme idealleri ve toplumsal kalıplar arasında sıkışmış bir kadın olarak, Aysel'in kimlik arayışı, toplumun dayattığı kalıpların ne denli baskıcı ve yok edici olduğunu gözler önüne serer.

İlkokul yıllarında çağdaş bir kadın rolünü canlandırmaya çalışan Aysel, modern kimlik ve toplumsal rollerle ilk kez yüzleşir. Atatürk'ün idealleriyle şekillenen eğitim hayatı ve elde ettiği akademik başarıları Aysel'in başarıya ulaşmış bir birey olarak görünmesini sağlasa da kişisel yaşamındaki seçimler ve yaşadığı kimlik bunalımları, Cumhuriyet'in modernleşme projelerine dair eleştirel bir bakış açısı geliştirir. Aysel'in evlilikleri, ilişkileri ve kişisel çatışmaları üzerinden, toplumsal cinsiyetin kadının yaşamındaki etkileri incelenir. Romanın sonunda Aysel'in intihar girişimi, bireysel bir varoluş sorgulaması ve toplumsal bir öz eleştiriye birleşir.

Aysel, Cumhuriyet ideallerini benimseyen ancak geleneksel Türk kültürünün kalıplarıyla mücadele eden bir figürdür. Ağaoğlu, bu kimlik çatışmasını Aysel'in bilinçaltına sızan rüyalarla güçlü bir şekilde betimler. Örneğin, Aysel'in bir jüriye tez sunma kâbusu, Batılı moderniteye uyum sağlama çabasını ve geleneksel kadınlık rollerine karşı duyduğu tepkiyi simgeler. Aysel'in, "Tezim değil dolma tenceresi bu" sözleri, akademik kimliği ile toplumsal beklentiler arasındaki çatışmayı vurgular.

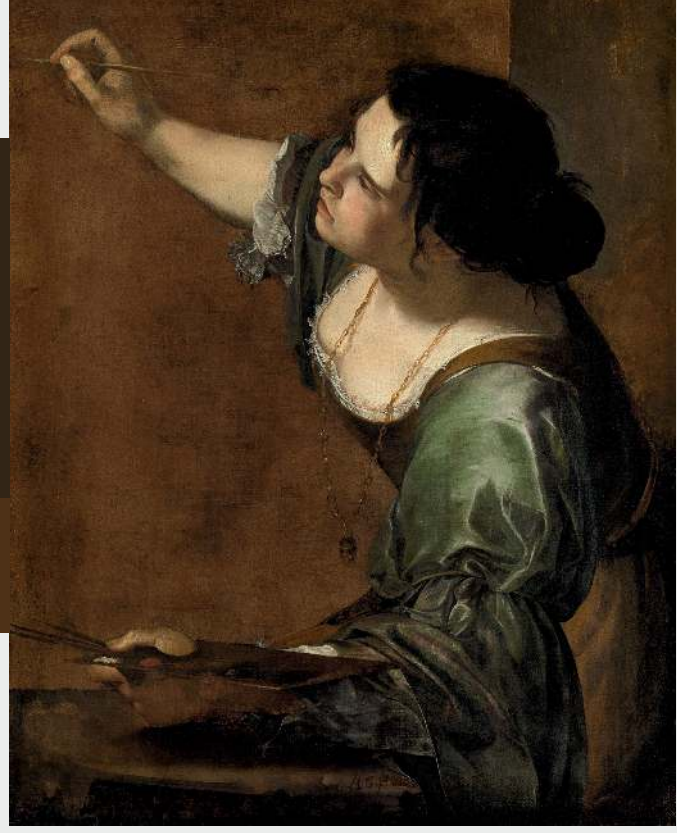
Toplum, Aysel'e hem Batılı bir kadın olma hem de Doğulu bir anaçlık rolünü taşıma sorumluluğunu yükler. Aysel'in, toplumun geleneksel kalıplarına karşı duyduğu yabancılaşma, bu iki kimlik arasındaki çatışmayı net bir şekilde ortaya koyar. Aysel'in, öğrencisi Engin ile yaşadığı yasak ilişki, özgürleşme arayışını ve bireysel kimlik mücadelesini sembolize eder. Aysel, "Özgür bir Türk kadını oluşumu onunla kanıtladım... kadın olmadan önce insan olduğunu kendine bile unutturarak" sözleriyle, nesneleşmekten kurtulup birey olma çabasını özetler.

Sonuç olarak, Ölmeye Yatmak, Türk modernleşme sürecinin kadın bedeni ve kimliği üzerindeki etkilerini Aysel karakteri üzerinden derinlemesine sorgular. Aysel'in yaşamı, birey olarak özgürleşme arzusunun, toplumsal normların ve kültürel baskıların etkisiyle nasıl şekillendiğini gözler önüne serer. Ağaoğlu, bu eserde kadınların toplum tarafından nasıl kalıplara sokulmaya çalışıldığını ve bunun bireyin kimliği üzerindeki yıkıcı etkilerini çarpıcı bir şekilde gözler önüne serer. Aysel'in ölmeye yatması, birey olarak var olma çabasının ve bu çabanın getirdiği tükenmişliğin bir sembolüdür.

Artemisia Gentileschi: Bu Kadının Ruhunda Sezar'ın Ruhunu Bulacaksınız

Yazan : Gamze ÖZEN

Artemisia Gentileschi 8 Temmuz 1593'te Roma'da dünyaya geldi. Henüz 12 yaşındayken annesini kaybeden Artemisia'nın babası Orazio Gentileschi de başarılı bir ressamdı. Resme olan ilgisi çocukken başlayan Artemisia'nın yeteneği babası tarafından fark edilmişti. Babası her ne kadar rahibe olması için baskı yapsa da Artemisia'nın sanat aşkı galip gelmişti. Lakin o dönemlerde kız çocukları sanat okullarına alınmadığı için Orazio Gentileschi kızını evde kendisi yetiştirmiştir. İzole bir ortamda yetişmiş olmasının etkileri, erken dönem eserlerine sınırlı mekan kurgusu olarak da yansımıştır. 1611 yılında babasının bir arkadaşı olan Agostino Tassi, ona perspektif uygulamasını öğretmek için ders vermeye başladı ancak bu süreçte Artemisia, Tassi tarafından cinsel saldırıya uğradı ve evlilik vaadiyle kandırıldı. Baba Orazio Gentileschi, bu durumu 9 ay sonra öğrendi ve Tassi'ye dava açtı. Mahkeme kayıtlarından anlaşıldığı üzere, mahkeme 7 ay sürmüştü. Mahkeme Artemisia adına bir hayal kırıklığıydı çünkü mağdur olan Artemisia, Tassi'nin onu tanımadığını iddia ederek ona iftira atması ile suçlu muamelesi görmüştü. Her ne kadar vaatlerle kandırıldığını ve tecavüze uğradığını söylese de Artemisia mahkemede defalarca kez işkence görmüş ve hakarete uğramıştı. İlerleyen dönemlerde Tassi'nin eşini öldürmüş olabileceğine dair bulgular ve başka kadınlara da cinsel saldırılarda bulunduğu ortaya çıkmıştır. Tüm bunlara rağmen sadece birkaç ay hapis ve Roma'dan sürgün cezasına çarptırılrsa da cezaevinden çıktıktan sonra Roma'da kalmaya devam etmiştir. Bu olay Artemisia'nın sanatını temelden etkilemiş, eserlerinde kadın karakterleri ön plana çıkarmıştır. Artemisia'nın tablolarında kadınlar, dönemin kadın tasvirinden uzaktır. Kadınlar kendileriyle özdeşleştirilen çekingen, kırılgan yapıda değil güçlü, cesur ve genellikle kahraman olarak betimlenmiştir. Kimi zaman Judith ve Yael gibi cinayeti göze alabilen kimi zaman da tecavüz sonrası intihar eden Lucretia gibi toplumu etkileyen kadınları betimlemiştir.

Mahkeme sürecinden sonra, 1612 yılında, Pierantonio Stiatessi ile evlenerek Floransa'ya taşınmış ve olgunluk dönemi eserlerini burada vermiştir. Olgunluk dönemi eserlerinde Barok ve Caravaggio etkileri sıklıkla görülmektedir. 1616 yılında Accademia di Arte del Disegno'ya kabul edilen ilk kadın olmuştur. Bu, kadın sanatçıların pek yer bulamadığı ve bir topluluk olarak görülmediği Barok Dönemi'nde oldukça önemli bir başarıydı. Akademiye girdikten sonra da Caravaggist tarzını geliştirmeye devam etmiş ve bu akımın önemli bir temsilcisi olmuştur. Caravaggio'nun ışık-gölge (chiaroscuro) tekniğini ustalıkla kullanmış ve eserlerinde duygusal derinlik oluşturmuştur. Bu dönemdeki "Judith ve Holofernes", "Danae", "Lucretia" ve "Cleopatra" gibi eserlerinde kadın karakterleri ön plana çıkarmış, kadınların gücünü ve adalet arayışını yansıtmıştır. Artemisia'nın Floransa dönemi yalnızca sanat hayatında değil sosyal hayatında da geliştiği bir dönemdir. Başta Galileo Galilei olmak üzere pek çok aydının saygısını kazanmış ve Medici hanedanının desteğini almıştır.

Mahkeme sürecinden sonra, 1612 yılında, Pierantonio Stiatessi ile evlenerek Floransa'ya taşınmış ve olgunluk dönemi eserlerini burada vermiştir. Olgunluk dönemi eserlerinde Barok ve Caravaggio etkileri sıklıkla görülmektedir. 1616 yılında Accademia di Arte del Disegno'ya kabul edilen ilk kadın olmuştur. Bu, kadın sanatçıların pek yer bulamadığı ve bir topluluk olarak görülmediği Barok Dönemi'nde oldukça önemli bir başarıydı. Akademiye girdikten sonra da Caravaggist tarzını geliştirmeye devam etmiş ve bu akımın önemli bir temsilcisi olmuştur. Caravaggio'nun ışık-gölge (chiaroscuro) tekniğini ustalıkla kullanmış ve eserlerinde duygusal derinlik oluşturmıştır. Bu dönemdeki "Judith ve Holofernes", "Danae", "Lucretia" ve "Cleopatra" gibi eserlerinde kadın karakterleri ön plana çıkarmış, kadınların gücünü ve adalet arayışını yansıtmıştır. Artemisia'nın Floransa dönemi yalnızca sanat hayatında değil sosyal hayatında da geliştiği bir dönemdir. Başta Galileo Galilei olmak üzere pek çok aydının saygısını kazanmış ve Medici hanedanının desteğini almıştır.

1623 yılına gelindiğinde Artemisia boşanmıştır. Bu evlilikten beş çocuğu olmuş ancak bu çocuklardan yalnızca biri hayatta kalmıştır. Boşandıktan sonra, Roma'ya geri dönmüş ve burada bir süre kaldıktan sonra Venedik, Napoli ve İngiltere'ye gitmiş, bir süre Londra'da Kral I. Charles'ın yanında çalışmıştır. Son dönem eserlerini ise Napoli'de vermiştir. Bu dönemdeki eserlerinde, natüralist etkiler görülmektedir. Napoli'deki

yılları yoğun sanatsal üretim ve zengin temalarla geçmiştir. Bu dönem İspanyol kontrolünde olan Napoli'de aristokratlar ve kilise için eserler üretiliyordu.

Bu durum Artemisia'nın özel siparişler almasına ve eserlerinde dini temalara yer vermesine fırsat tanıdı. Eserlerinde dini sahneler yer verirken daha sıcak tonları da kullanmıştır. Barok tarzına daha da uyum sağladığı bu süreçte olgun eserler vermiş, eserlerindeki duygusal yoğunluk ve dramatik anlatım devam etmiştir. Aynı zamanda kadın karakterlere odaklanmayı ve kadın karakterlerin gücünü resmetmeye devam etmiştir. Napoli süreci onun Barok tarzında kalıcı bir yer edinmesi açısından önemli bir süreçtir. Bu dönemde "Judith ve Hizmetçisi", "Diana ve Callisto" gibi eserler vermiştir. Kesin sebebi ve tarihi bilinmese de 1656 yılında Napoli'de veba salgınından vefat ettiği düşünülmektedir.

Kuşkusuz Artemisia'nın sanatı ileriki dönemlerde de kadınlara ilham olmuştur. Babası gibi Caravaggist akımı benimseyen Artemisia, sanatıyla babasını dahi gölgede bırakmıştır. Eserlerinde genellikle Tevrat, İncil ya da mitolojiden seçtiği kadın karakterlerin kötülükle savaşını işlemiştir. Otoportre tekniğini başarı ile kullanmış ve bu teknikle güçlü, cesur kadın karakterlerle kendisini özdeşleştirmiştir.

Tam sayısı bilinmese de elliden fazla eseri bulunan Artemisia'nın en meşhur tablosu "Judith'in Holofernes'i Katledişi" tablosudur. Bu tablonun hikayesi İncil'in apokrif kısmında geçen Judith kitabından alınmıştır. Hikayeye göre; Judith, Asurluların Yahudileri işgal ettiği dönemde yaşayan dul bir kadındır. Holofernes ise Judith'in yaşadığı Bethulia şehrini işgal etmek üzere gönderilmiş Asurlu bir generaldir. Yaşadığı şehri kurtarmak isteyen Judith bir plan yapar ve Holofernes ile yakınlaşıp ona İsrailoğulları hakkında bilgi vereceğini söyler. Zamanla Holofernes'in güvenini kazanan Judith bir gün yanına hizmetçisi Abra'yı da alarak Asur kampına girer ve bir ziyafet gecesinin sonunda sarhoş olan Holofernes'in başını keser. Elinde Holofernes'in başının olduğu bir torbayla çıkan Judith, Asurlu askerlerin korkup kaçmasını sağlar ve halkın gözünde onları işgalcilerden kurtaran bir kahramana dönüşür.

Tam sayısı bilinmese de elliden fazla eseri bulunan Artemisia'nın en meşhur tablosu "Judith'in Holofernes'i Katledişi" tablosudur. Bu tablonun hikayesi İncil'in apokrif kısmında geçen Judith kitabından alınmıştır. Hikayeye göre; Judith, Asurluların Yahudileri işgal ettiği dönemde yaşayan dul bir kadındır. Holofernes ise Judith'in yaşadığı Bethulia şehrini işgal etmek üzere gönderilmiş Asurlu bir generaldir. Yaşadığı şehri kurtarmak isteyen Judith bir plan yapar ve Holofernes ile yakınlaşıp ona İsrailoğulları hakkında bilgi vereceğini söyler. Zamanla Holofernes'in güvenini kazanan Judith bir gün yanına hizmetçisi Abra'yı da alarak Asur kampına girer ve bir ziyafet gecesinin sonunda sarhoş olan Holofernes'in başını keser. Elinde Holofernes'in başının olduğu bir torbayla çıkan Judith, Asurlu askerlerin korkup kaçmasını sağlar ve halkın gözünde onları işgalcilerden kurtaran bir kahramana dönüşür.

Bu hikaye farklı sanatçılar tarafından birçok kez tasvir edilmiştir. Bunlardan birisi de Artemisia'nın izinden gittiği Caravaggio'dur. Caravaggio'nun eserinde Judith'i Holofernes'in biraz uzağında kararlı bir şekilde planını uygularken görüyoruz. Holofernes'in gözlerindeki korkuya ve can havliyle bağıırışına rağmen Judith'in yüzünde daha sakin ve yaptığı şeyden öğreniyormuş gibi bir ifade vardır. Judith'in hemen arkasında duran hizmetçisi Abra ise yüzünde öfkeli bir ifadeyle elinde Holofernes'in başını koyacakları torbayı tutmaktadır. Artemisia'nın eserinde ise daha farklı bir tasvir görmekteyiz. Bu tasvirde Judith Holofernes'e daha yakın bir mesafede durmaktadır. Holofernes'in gözlerinde yine korkuyu görsek de Caravaggio'nun eserinde olduğu gibi bağıırır vaziyette değil, eliyle Abra'yı iterek bir tepki vermektedir. Judith'in yüzündeki o öğrenmiş ifade yerini kararlılığa bırakmış, Abra ise daha genç ve Judith'in arkasında değil Holofernes'i tutarak Judith'e yardım etmekte. Her iki tablonun da ortak noktası resmedilen an: Judith Holofernes'in kafasını keserken. Kesilmeden hemen öncesi veya sonrasına göre daha hararetli bir an seçilmiş ve olayın yaşandığı ana odaklanılmış. Bu seçim tabloyu izleyen bir kişiyi doğrudan olayın içine çeker. Kimi yorumculara göre Artemisia, bu eserinde gençken kendisine tecavüz eden adama karşı öfkesini de ortaya koymuştur. Bu eserde Judith tıpkı diğer eserlerindeki kadınlarda olduğu gibi güçlü ve kararlı duruşun temsilidir. Barok Dönemi'nde kadın sanatçılara yönelik önyargılara karşı mücadele etmekte olan Artemisia'yı da temsil etmektedir.

Artemisia Gentileschi, 17.yüzyılda aydınlar tarafından saygı gören bir sanatçı olsa da 18. ve 19. yüzyıllarda eleştirmenler tarafından görmezden gelinmiş, eserlerinin büyük bir kısmı ise babasına atfedilmiştir. Ancak İtalyan eleştirmen Roberto Longhi 1916 yılında "Gentileschi Padre e Figlia" adlı yazısında Artemisia'yı, İtalya'da resim, renklendirme, çizim ve diğer temel şeyleri bilen tek kadın olarak nitelendirmesiyle tekrar gündeme gelmiştir. İlerleyen dönemlerde feminist hareketle birlikte Artemisia Gentileschi'ye olan ilgi artmış ve kimi eserleri bu şekilde gün yüzüne çıkmıştır. 2020 yılında Ulusal Galeride solo sergisi yapılan ilk kadın sanatçı olmasıyla tekrar gündeme gelmiştir. Ulusal Galeride sergilenen mektupları arasında, eserine yüksek bir fiyat istediği için kendisini eleştiren müşterisine cevabı ise dikkat çekicidir: "Benimle birlikte Şanlı Lordumuz kaybetmeyecek ve bir kadının ruhunda Sezar'ın ruhunu bulacaksınız."

ZAMANDAN ÖTE

Geriye aldım bugün bütün saatleri
Kendime ait bir zaman kurdum
Özgür artık akrep ile yelkovan
Günler bir bir geçmiyor
Batışı bitirmiyor günü güneşin
Ve doğuşu milat değil
Beklemiyor ay vaktini çıkmak için
Yıldızlar sürekli ışıldıyor

Geriye aldım bugün bütün saatleri
Dünün ve yarının dışındayım
Şimdi diye bir zaman yok benim için
Ne mevsimler kaldı geriye
Ne de bir belirginlik
Zaman kaplıyor her şeyi artık
Acı vermiyor insanlığa

...

Mehmet Salih GÜNEŞ

AFAKİ

Şiirler yazdım sana köşkler şehrinde
Şairi beğenilir mi şüphesi ile
Geceler huysuzlaşıyordu zihnimde
Acaba beni kabullenir mi diye
Işıklı gecelerde yazdım şiirlerimi
Karanlık gündüzlerde düşledim senin vechini
Ama ne garip değil mi bu zanaat
Yazılar gözyaşı gibi akıyor zihnimden
Ama duruyor seni görünce dilimden dökülecek kelimeler
Dereler akmaya sonbaharda yapraklar dökülmeye devam ediyor ya
Böyle işte benim hissettiklerim
Sonu gelene kadar bu afaki hayatın
Sevmeye devam edecek herhalde bu kalbi acımasız beden

Berk Çağatay MERAL

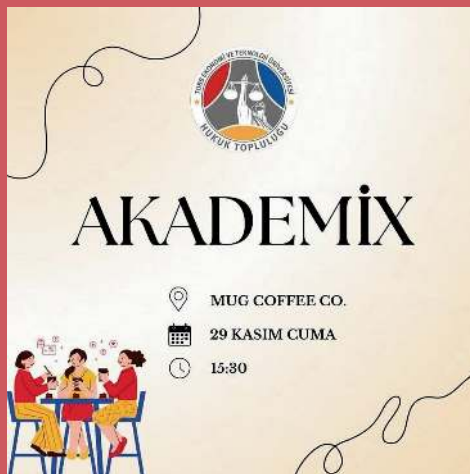

ETKİNLİKLERİMİZ

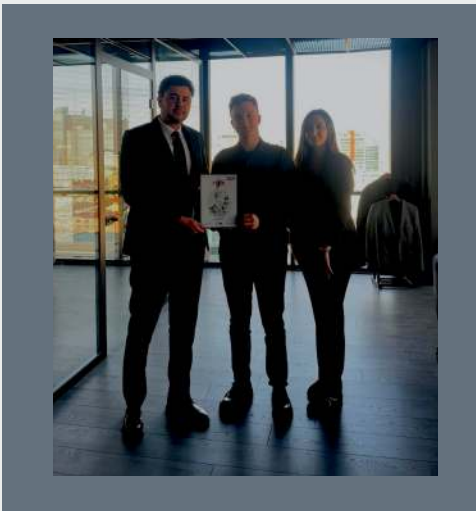
TAKDİMLERİMİZ

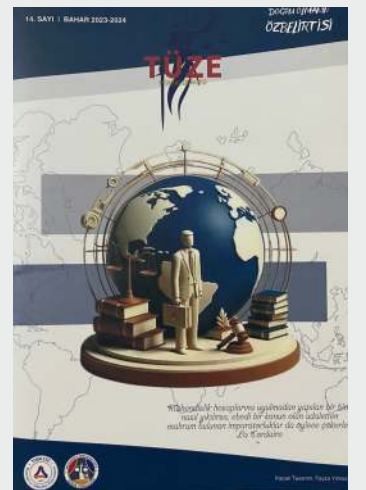
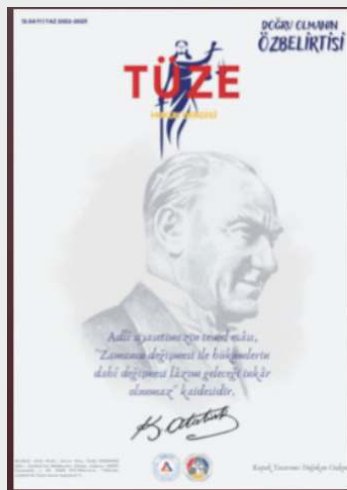
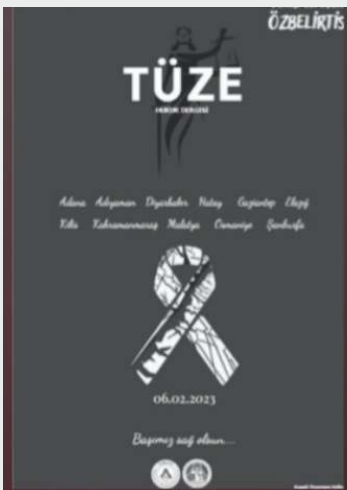
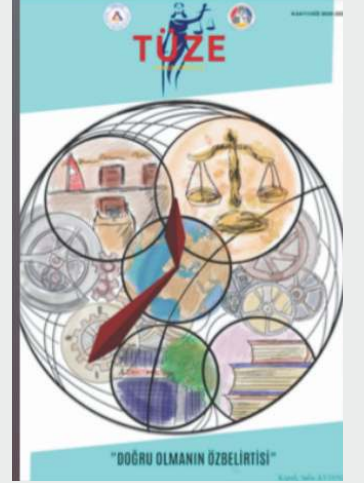
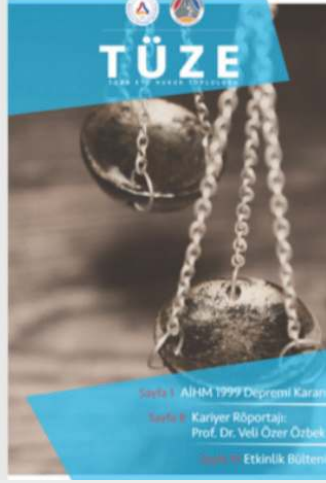
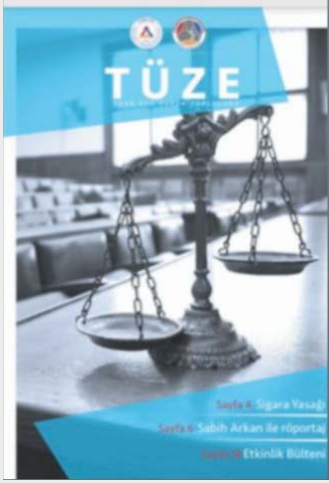

TÜZE'ye yazmak ister misin ?

- Yazı, **tuzehukukdergisi@gmail.com** adresine gönderilmelidir.
- Derginin yayın dili Türkçe'dir. Çeviriler; yazarından ve yayıncısından izin alındığı ispat edildiği takdirde yayınlanabilir.
- Yazı, içeriği itibariyle özgün olmalı; daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olması gerekmektedir.
- Yazı, ana bölümlerde 1,15 satır aralığı ile 12 punto; dipnotlarda satır aralığı ile 10 punto kullanılarak Times New Roman karakterinde yazılmalıdır.
- Yazı, 6.000 ila 8.000 karakter veya 800 ila 1000 kelime aralığında olmalıdır. Yazarın ad, soyadı ve unvanını, makalede yer almasını istediği şekliyle ve Dergi'de yer alan yazı formatına uygun olarak yazıya eklemesi gereklidir. Ayrıca iletişim bilgilerinin yazının gönderildiği e-postada gösterilmesi gerekmektedir.
- Dipnotlarda ve kaynakçada, koyu renkle, altı çizili ve/veya italik yazılan kısımlar (yayın kurallarında italik yazılacağı belirtilenler hariç) düzeltilmeli ve internet kaynaklarındaki alt çizgiler kaldırılmalıdır.
- Verilen kaynak makale ise makale adı çift tırnak içine alınmalı, sadece eser adı italik verilmeli, yayınevi, ili, baskı yılı ve sayfa sayısı sırasıyla yazılmalıdır.
- Örneğin: Çiğdem KIRCA, 'Örtülü (Gizli) Boşluk ve Bu Boşluğun Doldurulması Yöntemi Olarak Amaca Uygun Sınırlama (Teleologische Reduktion)', AÜHF Dergisi, Ankara 2001,C. x, S. x, s. x.
- Yazılar, Yayın Kurulu tarafından değerlendirilir ve Yayın Kurulu kararıyla yayımlanabilir. Yayımlanan yazılar için telif ücreti ödenmemektedir.

TÜZE SERGİMİZ

“İstiklal, istikbal, hürriyet, her şey
adaletle kaimdir.”

K. Atatürk

